1
Государственная
БИБЛИОТЕКА
СССР
им. В. И. Ленина

Масса а мехкашкара пролетараш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО
свет

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай областен комитета а Грозненски горкома а, Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совета а. Грозненски къахьегамхой депутатий Совета а орган

КIиранди
27
апрель
№ 34 (2200)
1958 шу

Мах 20 кеп.

ССКП Центральни Комитетеи СССР Министрий Советеи

Колхозни строй дIахо а дегIаахарахи машинно-тракторни станцеш эргаяхарахи

ССКП ЦК Пленумо 1958 шера 26 феврале баьча соцамга хьежжа а «Колхозни строй дIахо а дегIаахарахи машинно-тракторни станцеш эргаяхарахи» Советски Социалистически Республикай Союза Лакхехьарча Совета 1958 шера 31 мартера Закон кхоачащеш а ССКП Центральни Комитетои ССР Союза Министрий Советои **соцам баьб:**

Союзни республикай компартей ЦК-аша, партен крайкомаша, обкомаша, райкомаша, республикай Министрий Советаша, крайисполкомаша, облисполкомаша, райисполкомаша:

а) районийн колхозийн башхалонашка хьежжа машинно-тракторни станцеех ремонтно-технически станцеш (РТС) еш эргаяхарах йола мероприятеш оттае а чакхъяха а;

б) колхозий лоIама а юрта боахаме йолаш йолча техниках пайда дикагIа эцанза барг ца хилара а лоархIам а баь, колхозашка йохкаргйола машинаш малагIаш я ремонтно-технически станцешка йита езараш малагIаш я къоастаелга;

в) машинно-тракторни станцей доалахьа хинна тракторашн, юртбоахама машинашн, орудешн колхозашка йохкилга вIашагIдолла. Районийн колхозийн экономика кIоаргга Iомаярца тракторашн кхыйола машинашн укх шера ийца а ийца, царех лерттIа пайда эцаргбола колхозаш малагIаш я а, техника эцарна дукхагIа ха эшаргйола колхозаш малагIаш я а, хIанз йолаш йола производственно-технически гIулакхдара порядок ца хувцаш ханна малагIча колхозашта йитача бакъахьа я а къоастаделга.

1958 шера денз юртбоахама производственна хиланза яргйоца керда технораш юртбоахама машинаш, механизмаш, оборудовани паргIатта йохка оттайойла колхозашка карарча ахчах е цу гIулакхашта кредит даларца.

Машинно-тракторни станцешкара тракторашн, юртбоахаман машинашн, орудешн колхозашка йохка еза цар шоай лоIамах а заявкаех а бокъонца технически йоханза, балхана мегаргйолча тайпара. Колхозага йохка еза цу колхоза гIулакх деш хиннача тракторни бригадера машинаш.

Машинно-тракторни станцешкара колхозашка йохкача тракторашта, юртбоахаман машинашта, орудешта мах нийсагIа оттабардухьа а цу гIулакхаца гIалаташ ца хилийтар духьа а союзни республикай компартей ЦК-аш, крайкомаш, обкомаш, райкомаш, республикай Министрий Советаш, крайисполкомаш, облисполкомаш, райисполкомаш, СССР юрта боахаман Министерство декхарийла йойла:

а) райисполкома председатель — комиссен председатель а волаш, облисполкома (областаш йоацача крайисполкома, автономни республикан Министрий Совета, союзни республикан Министрий Совета) викал, областной, краевой е республикански юртбоахамани финансовии органий викалаш, Госбанка е Сельхозбанка викал, МТС директор, эшшача колхоза председатель а юкъе волаш районашка комиссеш вIашагIйохка.

Цу комиссешта тIадуллалда техника мелла тишъеннай а цун технически хьал а къоастаделга, йохкаргйола мах оттабелга, хIаьта иштта эцача техниках колхозаша мах дIатакха беза ханаш къоастаелга а.

Машинашкара технически хьал а уж мелла тишъеннай а къоастадарна лакхехьа белгалъяьча комиссей балха юкъеозалба говзагIа бола специалисташ.

б) паччахьалкхен хьашташта дукхьала доллашехьа а дайча маьхех колхозашка техника йохка гIерташ цхьаболча болхлой йолаш йола иждивенчески уйлаш дIа а йоахаш, колхозашка йохкаш йолча тракторашта, юртбоахаман машинашта, орудешта нийса мах оттабар тIехь контроль Iалашъе.

Колхозашка йохкача, хьалхагIа балха хиннача тракторашта, юртбоахаман машинашта, орудешта беш бола мах цар болх беш яьккха ха а лоархIаш, мелла тишъеннай а хьожаш, царгарча технически хьалага хьежжа, укх порядках беш хилар оттадолда:

а) промышленносто арахецаш йолча тракторий, юртбоахаман машиний, орудей (МТС-е мичча хана уж кхаьчаяле а) хIанз прейскуранташ тIа долаш дола маьхаш ду, снабженческии торговии организацей наценкаш а, хIаьта иштта машинаш хьалъяхьаши вIашагIйохкаши дIадахар а царна дIатIа а тохаш;

б) кхы ара ца хецаш совцаяь а из бахьан долаш хIанз лелача оптови маьхий прейскуранташ тIа маьхаш белгалданза а йолча тракторашта, юртбоахаман машинашта, орудешта маьхаш оттаду царна тарра йолча машинашта долча маьхашка хьежжа, цар конструкцен а балха мегаш хилара а лоархIам а баь;

в) къаьст-къаьстача заказех йоккха йоацача партешца арахийца а лелаш дола прейскурантни маьхаш доацаш а йолча юртбоахаман машинаштеи орудештеи маьхаш увттаду республикай Министрий Советаша, крайкомаша, облисполкомаша.

СССР юрта боахама Министерствонеи СССР финансай Министерствонеи тIадуллалда МТС-ашкара колхозашка йохкача тракторашта, юртбоахаман машинашта, орудешта маьхаш оттадарах дола инструкци цхьан кIирах кийчъелгеи чIоагIъелгеи, бокъонца машинагарча технически хьалага хьежжа а йохкаш йолча техникан мах къоастабеча хана паччахьалкхенна зе кхетаргдоацаш а дола маьхаш оттадеш йола порядок цу тIа белгал а еш.

Оттадолда, МТС-ашкара колхозаша тракторашн, юртбоахаман машинашн, орудешн карарча ахчах е ха йилла ийергхилар.

Эцар деча хана ше эцача тракторех, юртбоахаман машинех, орудеех йизза расчет е йиш йоацача колхозашта ха юлл декхар дIатакха райисполкомий решенеех 2—3 шуи облисполкомий, областаш йоацача крайисполкомий, автономни республикай Министрий Советий, Союзни республикай Министрий Советий решенеех 5 шуи.

Декхарийна ха юллача хана Сельхозбанка учрежденешта обязательствош лу колхозаша, декхар дIатокхаргдола ханаш а царга ехкача машинех боагIача маьха суммаш а тIайолш. Ханнахьа дIатокхе цу декхарацта тIера проценташ яхац. Нагахьа санна колхозо ший ханнахьа из декхар дIа ца токхе, дIатакханза дисача декхарах тIехъяьннача ханна проценташ такха декхарийла я колхоз, ха тIехъяьннача Сельхозбанка ссудашта долча боарамех.

Колхозашка ехкача тракторех, юртбоахаман машинех, орудеех хьачудоагIа ахча союзни бюджета къаьсттача счета тIа додаш хилар оттадолда.

Союзни республикай Министрий Советаша СССР юрта боахаман Министерствои декхарийла йойла:

а) колхозашка йохканза МТС-ашкеи РТС-ашкеи йиса тракторашн юртбоахаман машинашн технически тоаяь хилийта а боагIача тайпара царех пайда эцилгеи лораелгеи Iалашде а;

б) юртбоахаман производства хьалашка диллача республике пайда эца йиш йоацаш йола тракторашн, юртбоахаман машинашн, орудешн (маркаех) лархIа а, хIаьта, белгалъяларга хьежжа, цхьабакъда 1958 шера 1 октябрал тIехьа ца йоалийташ из техника йоагIача яхийтареи цох пайда эцареи хьакъехьа СССР Паччахьалкхпланага предложени яла а.

Ремонтно-технически станцей хьакъехьа

Тракторашн, юртбоахаман машинашн, орудешн колхозашка йохкар а царна деш дола производственно-технически гIулакх хувцар а бахьан долаш ремонтно-технически станцешта е керттера гIулакхаш кхоачашдар тIадуллалда:

а) колхозий, хIаьта иштта мастерскеш йоацача совхозий, юртбоахаман кхыча предприятей, организацей тракторашта, комбайнашта, автомобилашта, юртбоахаман машинашта, орудешта ремонт елга;

б) машинно-тракторни парках пайда эцачеи цунна технически гIулакх дечеи колхозашта новкъостал делга;

в) колхозашкеи совхозашкеи мелиоративни, ирригационни, планировочни, наькъий балхаш, сомийн комсийн бешамаш йогIарна плантацей балхаш, механизмашца торф даккхара, кIир яккхара а кхыдола а балхаш делга а, хIаьта иштта прудаши водоемаши йоахилга а;

г) лоадамбоацдаш дола балхаш дарна колхозаштеи совхозаштеи, цар ехе, лелае машинаш телилга. Цу машинаш тIа балхаш дарна колхозашеи совхозашеи мелъэш болхлой хьожабу;

д) хьайбаш леладечарчеи боахаман кхыча доакъошкарчеи халача балхашта механизации электрофикации еча ду балхаш кхоачашдарна колхозаштеи совхозаштеи новкъостал де;

е) юртбоахамах продукташи кхыдола мухьаши дIа-юха кхахьарна колхозаштеи совхозаштеи новкъостал делга;

ж) колхозашкеи совхозашкеи керда техника, запасной частеш, мехкдаьттан продукташ, удобренеш, ядохимикаташ, производствонна эшаш дола кхыдола товараш доххарца уж материально-технически Iалашъелга вIашагIдолла;

з) юрта боахама производствонна юкъе керда техника, машинно-тракторни парках пайда эцареи из Iалашъяреи гIулакхa Iилманнеи хьалхалаттача опытаи карагIдаьннараш даьхьарна а, хIаьта цу тайппара механизаторски кадрай говзал лакхъярна а колхозашта новкъостал де;

и) колхозашкарча, совхозашкарча, районерча юртбоахаман кхыча предприятешкарча машинно-тракторни парка паччахьалкхен технически тIахьожам лоаттабелга;

к) юртбоахама зе деча хIамащцеи лазаращцеи къовсам лоаттабарна балхаш чакхдоахилга.

Укх соцамо белгалдаьха гIулакхаш чакхдахарна ремонтно-технически станцей кара хила езаш оттадолда: ремонташ дика а еш царга дIабода мах лох а беш хьалхалаттача технологен ларда тIа бIаргчача шера ремонт е йиш хургйола дика кийчъяь мастерскеш; нефтебазаш, юртбоахаман машинашта, запасной частешта, тайп-тайпарча материалашта йола складаш; автотранспортаца, мелиорацен, наькъий, строительно-монтажни, кхыдола балхаш деча техникаца, хIаьта иштта юрта боахаманна зе деращцеи лазаращцеи къовсам лоаттабарна йолча машинащцеи аппаратурацеи кийчъяь йола отрядаш е бригадаш. Цул совнагIа РТС-ашка хила йиш я эшшача метте колхозаштеи совхозаштеи теларна йола юртбоахаман машинаш а.

Ремонтни балхаш сихха кхоачашде колхозашта технически новкъостал дарна РТС-ашка хийла автомашинащца лела ремонтни мастерскеш.

Районашкарча ремонтно-технически станцей дукхал-кIезигал къоаста а йийя, чIоагIъю облисполкомашеи обкомашеи, областеш йоацача моттигашка крайисполкомашеи партен крайкомашеи, республикай Министрий Советашеи союзни республикай компартей ЦК-ашеи. Колхозаштеи совхозаштеи, юртбоахаман кхыча предприятештеи организацештеи РТС-ас деш дола балхаш договора тIа оттадаьча маьхех ду.

Ремонтно-технически станцей гIулакх боахаман расчетах лел.

Республикай Министрий Советаша, крайисполкомаша, облисполкомаша:

а) колхозийн юртбоахаман кхыча предприятейи гаьна-гарга хиларгеи ремонтни балхий дукхалгеи хьежжа РТС-аш Iойохкаргйола моттигаш къоастайойла, хIаьта нагахьа санна эше, эргайоахача МТС-ий когаметта РТС-ий отделенеш а йохкийла;

б) МТС-аш эргаяьхачул тIехьагIа мукъаяьнна а ремонтно-технически станцештеи цар отделенештеи ца эшаш а йола помещенеши оборудованни совхозашта дIалуйла е колхозашка йохкийла.

Цу белгалъяьча хIамашта мах бу районни комиссеша, баланса тIарча цар маьхашка а бокъонца царна тIерча хьалага а хьожаш.

ХIанз тракторашн кхыйола машинашн эца йиш йоацаш а цу техниках пайда дикагIа эца могаргдоацаш а йолча колхозашта МТС-ашка гIолла е цу тайпара РТС-ашка гIолла деш дола производственно-технически гIулакх делга дIа ца доаккхаш ханна дутилга дикагIа лоархIалда.

СССР Паччхьалкхплани союзни республикай Министрий Совети декхарийла йойла халкъабоахама планий проекташ шоаш оттаеча хана, РТС-ашкеи, совхозашкеи, колхозашкеи мелйолча машиний парках 15 процентага кхаччалца йола хувцарий фонд РТС-е йилларна хиланза яргйоаца двигателаш, тракторий агрегаташи узлаши, юрта боахама машинаш хьаелгеи юрта боахаманна телилгеи царна юкъедахьа.

Тракторашта технически Iунал дарнеи чоалхане йоацача юртбоахама машинашта ремонташ ярнеи кагий мастерскеш яхка могайойла колхозашта.

Союзни республикай Министрий Советащца дага а яьнна, шин бетта чухь отта а яь, ремонтно-технически станцейи машинно-тракторни паркана паччахьалкхен технически тIахьожам бареи хьакъехьарча Положенен проект СССР Министрий Совете чIоагIъе тIаяхьилга тIадуллалда СССР юрта боахаман Министерствона.

Союзни республикай Министрий Советашта тIадуллалда шин бетта чухь отта а яь, СССР юрта боахама Министерствоца, СССР финансай Министерствоца, СССР Госбанкаца дага а яьнна, ремонтно-технически станцеша ремонт е машинаш дIайийра а ремонт яь яьнначул тIехьагIа юхателара а порядок, ремонт ярах РТС-ащца колхозаша е езача расчетий порядок, РТС-ан техниках пайда эцара порядок, РТС-ас къаьстта дола балхаш кхоачашдарах цунца е езача расчетий порядок, хIаьта иштта колхозаштеи кхыча боахамаштеи лелае машинаш теларах йола порядкаш а чIоагIъелга.

Оттадолда, юрта боахаманна зе деращцеи лазаращцеи къовсам лоаттабеш отрядий болхлоша а машинно-тракторни паркан технически гIулакха паччахьалкхен тIахьожам беча болхлоша а хьийгача къих луш бола мах паччахьалкхен бюджетерча ахчах луш хилар.

Союзни республикай Министрий Советашта тIадуллалда цхьан бетта чухь кийч а яь, СССР юрта боахама Министерствоцеи СССР финансай Министерствоцеи дагаяьнначул тIехьагIа ремонтно-технически станцей штаташ чIоагIъе.

Ремонтно-технически станцей болхлошта гIулакхий окладаш оттадолда машинно-тракторни станцешка уж санна долча гIулакхаш тIа хиннача болхлой окладашка хьежжа.

Кердача техникан пропаганда вIашагIйоллара а юртбоахаман производствонна из юкъеяхьара а духьа союзни республикай Министрий Советашта, СССР юрта боахама Министерствона, совнархозашта тIадуллалда кердача машиний выставкаш вIашагIйохкилга а уж балхаш деш йолча зонашка шерра гойтилга а. Паччахьалкхен тохкамаш даьчул тIехьагIа, экономически конструктивнии совле шоашка хилар хьахьекха а хьае оттаяь а йола машинаш телийла ремонтно-технически станцешта (колхозашка уж хьокхар духьа), хьалхалаттача совхозашта, областнойи краевойи юртбоахаман опытни станцешта, Iилма-тохкама институташта, лакхехьарча дешара заведенешта,

Ремонтно-технически станцеша шерра дIайовзийтийла колхозаштеи совхозаштеи арахеца оттаяь керда тракторашн, юртбоахама машинашн, орудешн. Цу гIулакха РТС-ашка хилда цу машиний совле хьайовзийташ дола каталогаш, плакаташ, кхыйола материалаш. Колхозий хьалхле лелаераш, колхозий, РТС-ий, совхозий инженераши механизатораши керда машинаш гойташ долча боахамашка хьежа ухилга вIаштIехьадоаккхалда.

Совнархозаш а тракторашн, юртбоахама машинашн, орудешн еча предприятей хьалхле лелаераш а декхарийла болба моттигерча юртбоахаман органий викалаш, колхозийн совхозийн механизатораш, РТС-ий болхлой юкъе а болаш, хIанз керда хьае оттаяьча тракторийн юртбоахама машинийн дикал а йолаш йолча машинашта модернизаци яра а дешаш дувцаш йола конференцеш хадданза е. Конференцешка уж дешаш дувцаш белгалдаьннараш машиний конструкци дIахо кхы а тоаярна чакхдаха.

СССР Паччхьалкхплан декхарийла йойла СССР Министрий Совета Паччахьалкхен Iилман-технически комитетаца, СССР юрта боахама Министерствоца, союзни республикай Министрий Советащца цхьана, тракторий, юртбоахаман машиний, орудей кердача конструкцей опытни образецаши партеши оттаяра а кийчъяра а порядкан хьакъехьара, царна тохкамаш дареи уж хьае оттаяреи порядкан хьакъехьара предложенеш шин бетта чухь СССР Министрий Совете яхьа.

Кердача машиний серей боарами уж кийчъярна дола заказаши СССР Паччхьалкхплано увттаду СССР юрта боахама Министерствоцеи союзни республикай Министрий Советащцеи цхьана. Цу машиний мах дIалу союзни республикай юрта боахама министерствоша централизованни порядках, капиталовложеней планах цу министерствашта хьожадаьча ахчанцара.

(ДIахододар 2-гIча оагIо тIа).

Толамца духьал болх вай республикера къахьегамхой адамий дезача денна

☆ ☆ ☆

Нохч-ГIалгIай мехка нефтяникий керда котало Майна хьалхара декхараш тIех кхоачаш даьд

Производственни балха белгалдаьнна дика толамаш дахарца Май дезача дена накъа болх Нохч-ГIалгIай мехка нефтяникаш. 1 Мая тIаькхачалехьа 15.550 тонна мехкдаьтта даккха декхар тIаийцадар цар. Из декхар кхоачашдир эксплуатационникаша ханала хьалха: «ШУ ДОЛАДЕЛЧА ХАНА ДЕНЗ МЕХКАГА ДIАКХАЬЧАД ПЛАНАЛА ТIЕХ 20.700 ТОНН «IАЬРЖАЧА ДОШО».

Мехкдаьтта доалла керда моттигаш, къаьстта карабулаки Ачалкхеи, караерзае, къаьнача скважинех дикагIа пайда эца тIагIертта къовсам лоаттабарах яьккхар из котало. ТIехдола хьокхамаш даьхар Майна хьалхара яхь хьалхагIа дIайолаяьча гудермесски промысловикаша: планах даккха оттадаьчул хIама ца эшшаш 8 процент дукхагIа мехкдаьтта даьккхар цар къаьнарча скважинашкара. Дика къахьийгар Правобережни, Октябрьски, старо-промысловски районий нефтяникаша а. Республике гIолла дерригa а хьайийцача хьалхарча квартале даьккха мехкдаьтта дIадахача шера цу хана даьккхачул 4,1 процент дукхагIа да.

Денгара-денга Производственни заданеш тIех кхоачашъеш я еррига промыслаш. Мехкдаьтта даккхар дегIадара темпаша чIоагIа гIадвуг: Управлене гIолла еррига а хьайийцача апрела хьалхарча декадан план мехкдаьттеи гази йоаккхача промышленносто кхоачашъяьй 103,8 процент, хIаьта ткъаь дийнахьара задани — 106,4 процент кхоачашъяьй. Майна хьалхарча яхьо хьалхара моттиг лаца къувс Правобережнии республике эггара къонагIа йолча промыслан—«Сунжанефтани» эксплуатационникаша.

Нохч-ГIалгIай мехка промысловикаша чIоагIо яьй укх шера доаккхача мехкдаьттага дIабода мах 1 процент лохбе. Из декхар толамца кхоачашдеш латт. ХЬАЛХАРЧА КВАРТАЛЕ МЕХКДАЬТТАГА ДIАБОДА МАХ 5,4 ПРОЦЕНТ ЛОХБАЬБ.

Нефтепереработчикий совгIаташ

Дикача хьокхамашца цхьоалагIча май цIейнна тIабахкарна йоккха коталонаш яьхай производственно-товарни конторас: 13 ди ханал хьалха кхоачашъяьй цо сийрда нефтепродукташ кийчъяра биъ бетта йола план, заданел совгIа дукха эшалонаш лакхара дикал йола моторни доагор деннад.

Къахьегамах хьахур хьалхарча квартале планал совгIа 2 процент айдаьд. Доагор кходарна а цунна экономи ярна а къовсам лелабарах доагор боарамагI дIадаха хила дезачул 2700 тонна кходаьд, доа ца деш кходарах 550 тонна гаргга доагор кходаьд.

* * *

— Сийрдачар эшелон—тха майл хьалхара совгIат да аьнна рапорт лу Александр Мотросов цIерагIча № 15 йолча установкан технологаша. Цу тайпара совгIат деннад нефтепереработчикаша цIейнна апрела ткъаь дийнахь. ДукхагIча даькъе доагор даьккхад бедалах сийрда продукташ дукхагIа яхарца. Николай Митряйкина, Григорий Руденок, Николай Шинкаренко, иштта кхычар а, хьалха латтача операторий сменаша массайолча хана а заданеш тIехкхоачашъю керттера продукт патенциалах къоастаярца. КарагIдаьннад дикка щелочь кхояр, хий, пар, электроэнерги, доагор доадар а кIезигдаьд.

Ханал хьалха декхараш кхоачашдаьд

Шоаш тIаийца декхараш сий долаш кхоачашдаьд Гудермессерча мехкдаьттан управленерча болхлоша.

Дукха ха йоаццаш цар кхайкарал даьдар вай республикерча берригача нефтяникашка дерригача дунен тIарча къахьегамхой дезача ден —1-ча Мая сийна мехкдаьтта даккхарна оттаяь план ханал хьалха кхоачашъе аьнна.

Укх 1958-гIча шера хьалхарча 4 бетта мехкдаьтта даккхарна шоаш тIаийца декхараш кхоачаш а даь, 12-ча апреле денз май беттарча планах къахьегаш ба нефтяникаш. 4 бетта оттаяь хинна план кхоачаш а яь, май беттарча планах 188 метр бурув техад Гудермессерча бурувдеттархоша.

«Планал совгIа 450 метр бурув тохаргдолаш денна дош цхьан кIиранна кхоачашдергда оаха», — йоах цар.

Уж балха толамаш даха цар вIаштIехьадаьннад шоай болх нийса дIаоттабар бахьан долаш.

М. АХРИЕВ.

Грозерча машиннаькъа станцен коллектив

Машиннаькъа Грозерча станцен коллективо март бетта баьча балхах Орджоникидзе цIерахча машиннаькъа управленен карара-кара луш йола цIе байракх яьккхай.

Йиъ комплексни смена я станце болх беш. Март беттеи апрель ах беттеи баьча балха тIа хьалхара моттиг яьккхача коммунист Корниенко керте волча кхоалагIча смена хьожаяьй из цIе байракх.—Тхоашка кхаьча машиннаькъахой совгIат — цIе байракх, кхыча коллективашта дIа ца яла хьожаргда тхо, тIех дика къахьегарца — аьлар хьалхара моттиг яьккхача кхоалагIча смена диспетчера новкъоста Аверченкос.

Нефтепродукташ цистернашка чуйоттара план 106 процентн, екъа груз тIайоттара план 134 процентн, вагонаш тIара груз Iойоассаяра план 116 процентн кхоачашйир станцен коллективо. Груз тIайотталца вагонаш сайца латтара боарам 24 сахьат долча из ха 17—18 сахьатал чухьнахьа а йоаккхаш, 6—7 сахьат балха ха кхояй къахьегамхоша.

Хьалха латтача новкъост Корниенкон сменаца нийсъяла гIерташ, дика ка йоалаш балхаш ду н.н. Погорелови Майзели Шестополови керте болча сменаша а.

С. ХАМАТХАНОВ.

Планал совгIа доагама эшелон

Нохч-ГIалгIай къонача нефтяникаша комсомола XIII-ча съезда сийна планал совгIа доагама эшелон йохьийташ митинг хилар Грозенен станце.

Митинг хьаеллаш, комсомола обкома шоллагIча секретаро нов. Чагаевс дийцар республикан къонача мехкдаьттанхой къахьегама коталонех, Ленински комсомола съезда сийна тIехдикача карагIдаьннарех, планал совгIа даьккхача а заводашка чакхдаьккхача а мехкдаьттах.

— Вай республикан комсомольцашеи кагийча нахеи, — аьлар нов. Чагаевс, — декхар тIаийцад ялхлагIа пятилетка йистейоаллаш, доадарагI 125 эшелон мехкдаьттеи цун продукташи лорае. Тахан грозненцаша доагама еза состав йохьийт дукхаезача Даьхенна съезда совгIата.

Диках дола бензин даьккха мехкдаьтта планал совгIа даьккхад къонача промысловикаша. Нефтеперерабатывающи заводий кагийча нахеи мехкарашеи съезд хилале хьалхарча деношка социализман яхь лелаярца цунагIа даьккхад высокооктанови моторни даьтта.

ЧIоагIа дегчу долаш къамаьл дир производственно-товарни конторан къонача инженера Инна Семеновас. Цо дийцар, съезд хилале хьалхарча деношка мел дог айденна болх бир нефтепереработчикаша. ЦунагI хьахилар Сталински района комсомольцашкареи кагийча нахагареи съезда совгIата дохьийта 2500 тонна мехкдаьттан продукташ.

— Оаха дIахо а къахьегаргда вай Даьхенна тIа-тIа дукхагIа доагар даларна.

Эксплуатационникаша съездага даьха толамаш дийцар митинге «Октябрьнефта» хьалхарча промысла геолога Зоя Хохловас.

Кагийча нахага къамаьл дир Нохч-ГIалгIай партен обкома секретаро нов. Фоменкос.

Митинг йистеяьннай. Кхача езача эшелон дIакхоачаелга, Украинан къахьегамхошта из дIаяла сий дола гIулакх тIадиллад Георгий Мамиевс хьалхале лелаеча Гудермесски локомотивни депон дикагIа йолча комсомольско-кагирхой тепловоза коллектива. Машиниста нов. Мамиевс ерригача бригада цIерагI тешабу къона грозненцаш, еза состав йоаккхача сухалца шоаш дIакхоачийтарг хилар.

Советски Союзе гIолла

Вай боккхача мехка гIолла ди тIехь дукхагIа яржаш йоагIа бIаьсти. Нагахьа санна гаьннача къулбехьа дIайха денош эттадале, мукхо ка боаккхаш латте, Юстарча СибарегIа цIайза шелал латт. Цхьабакъда цига а холу бIаьсти хьатIайоагIилга.

Уккхаза оаха кепа тох вIаший дукхагIа гаьнагIа йолча СССР шин пунктера — къулбехьареи къилбаседереи кхаьчача хоамашта.

Каман йистошкара мехкадаьтта

КАЗАНЬ, 23 апрель (ТАСС). Каман аьттехьарча хи йисте гучадаьнна Бандюжски мехкдаьтта доаллача моттиге из даккха промышленни болх бе болабеннаб тагарий мехкдаьттанхой. Хьаяьй йоаккха промысел. Каман аьрда оагIон йистошца мехкдаьтта доалла моттигаш кораярца хIанзолца хьа хIама карагIдаьнна дацар. Мастера Дмитрий Чиркина бригадас бурув теха Елабуги яхача города духьал йола № 65 йола скважина караерзаеш, мехкдаьттанхоша хьалхара мехкдаьтта даьккхад девонский отложенешкара. Елабужски мехкдаьтта доалла моттиг боккха лоархIам болаш я Каман аьрдехьарча хи йисте мехкдаьтта даллар харна.

Эггара къулбехьа уллача районе

КУШКА, 22. (**«Правдан» корр.**). Ший тайпара, Iалаьмате дукха тайп-тайпара бесаш долаш я Каракумы яха яьссаленашкара бIаьсти. Еррига а дIалаьцца сийна хоза баьцаш яьннай хIанз яьссалене. Байя хьекхача михо форд санна теркаш латт бIарг ма кхоачча дукха тов беса макаши тюльпанаши.

Иштта я тахан Тахта—Базарский района — вай Даьхен эггара къулбехьетIа уллача района аренаш. Цхьабакъда цу гIордаьнна хозача Iаламца белгалдаьнна Iац цига укх бIаьстанара денош. Района къилбаседенгахьа уллача Ташкупри яхача поселкагара денз вай къулбехьарча доазон тIа уллача Кушке кхаччалца — массанахьа а кхехкаш латт Туркменерча боамбии хьайбаши леладерий хьинаре къахьегам. МТС-ера ийцача техниках говза пайда а эцаш укх шера Туркмене эггара хьалхагIа боамби дIабийна баьннаб тахта-базарски колхозникаш. ДукхагIа долча кхашка дика тIабаьннаб боамби.

Полюсана гаьна йоаццаш

ХАЙСА остров, 22. (**Радиоца**). Полярни ди хьатIаоттарах Хейса островерча (Франца-Йосифа Лаьтта) обсерваторен коллектива вахар чехкка хувцаделар. Дунен халкъашта юкъерча геофизически шера программах деш дола Iилман земаш, Iан бетташка а санна боарамагIа а хадданза а деш да, хIаьта метеорологически ракеташ урагIъухийтилга, полярни бийсашка а санна нийса лел. Цхьабакъда кхы мелдолчоа довзаргдоацаш хийцар тха вахар сийрда хьежача бIаьстанарча малхо.

Тхо долча хIанз а 25 градусага кхаччалца шелал, каст-каста хьекхаш шийла мух, буран яле а, тха кагийча наха балха тIара шоаш мукъабола ха фега йоаккх.

БIаьстан деношка остров тIарча ша гувнаш тIа а лоаллахарча островашка а ух лыжашца, озер тIарча ша тIа гIолла конькаш хехк, кхыметтел футболах а ловз. Iадоаккхаш бараш хьал дика долаш, дог гIоздаьнна ба.

СССР Министрий Совета чухь йолча литературнии искусственнии гIулакха Ленински премеш телача Комитете

Искусстван гIулакха тIехдика толамаш дарах Ленински премеш хьожаярах

Литературни искусственни гIулакха йолча Ленински премеш телача Комитето соцам баьб 1958 шера йола Ленински премеш, изобразительни искусствани музыкани тIехдика произведенеш ярахи, хIаьта иштта театральни искусстван деятелий тIехдикача толамех укх лохс болчарна уж яла:

1. **Аникушин** Михаил Константиновича — Ленинградера А. С. Пушкина памятник дарах.

2. Товстоногов Георгий Александровича, режиссера, **Толубеев** Юрий Владимировича, артиста, — А. С. Пушкина цIерагIча Ленинградски паччахьалкхен академически театре «Оптимистически трагеди» яха спектакль оттаярах.

3. **Чабуниани** Вахтанг Михайловича, 3. Палиашвили цIерагIча Тбилисски паччахьалкхен театре «Отелло» яха балет оттаярахи Отелло роль цига ловзаярахи.

4. **Шосталович** Дмитрий Дмитриевича — «1905» шу яха цхьайттагIа симфони язъярах.

СССР Министрий Совете

Къахьегамхошта ловш хиларна духьал йодаш СССР Министрий Совето соцам бу. 1958 шера 4 мае кIирандийнахь дола салоIа ди 3 мае шоатт дийнахь хилийта.

ССКП Центральни Комитетеи СССР Министрий Советеи

Колхозни строй дIахо а дегIаахарахи машинно-тракторни станцеш эргаяхарахи

(Йистедоалар).

Машинно-тракторни паркана ремонт еш балхаш кхоачащдарна ремонтно-технически станцешта, совхозашта, колхозашта деш дола новкъостал кхы а чIоагIдардухьа союзни республикай Министрий Советашта тIадуллалда союзни республикай юрта боахама министерствай доалахьа йола ремонтни заводаш чIоагIъярна эша гIулакхаш кхоачашде а РТС-ашкарча, совхозашкарча, колхозашкарча автомобилашта, автотракторни стационарнии двигателашта, станочни, электросиловой, кхыйолча технологически оборудованена капиталбни ремонт елга, хIаьта иштта стандартни йоаца оборудовани кийчъелга цу заводашта тIадожаде а.

Юрта боахам материально-технически Iалашбелга вIашагIдоллара хьакъехьа

Кердача хьалашка юрта боахам материально-технически Iалашбара дешаш къаьстта бокхха лоархIам болаш хилар а лоархIаш, колхозаш, совхозаш, кхыйола юртбоахама предприятеши организацеши машинащца, оборудованеца, запасной частещца, производствона эшача кхыча товаращца Iалашъелга вIашагI доллар тоаданза даргдоацаш лоархIалда, керттера материально-технически средстваш цхьанахьа — ремонтно-технически станцешка а лоаттаеш.

Юртбоахаман производствонна лаьрхIа йола тракторащ, комбайнаш, юртбоахаман машинаш, автомобилаш, оборудовани, запасной частеш, мехкдаьттан продукташ, удобренеш, материалаш, кхыдола товараш колхозаша, совхозаша, юртбоахаман кхыча предприятешеи организацешеи ремонтно-технически станцешкара ийдеш хилар оттадолда. Производствонна лаьрхIа йола машинаш, оборудовани, кхыдола товараш колхозашка, совхозашка, юртбоахаман кхыча предприятешкеи организацешкеи йохк ремонтно-технически станцеша цар заказехи чIоаггIача маьхехи, йоаггIаш йола наценка а еш.

СССР Пачхьалкхплана, СССР юрта боахама Министерствона, Центросоюза тIадуллалда союзни республикай Министрий Советащца дага а яьнна, цхьан бетта чухь отта а яь, ремонтно-технически станцешка гIолла колхозашка, совхозашка, юртбоахаман кхыча предприятешкеи организацешкеи йохкарна материалийи производствонна лаьрхIа долча кхыча товарийи номенклатуран хьакъехьара предложени СССР Министрий Совете хьачуя.

1958 шерре а денз совхозашта оттайойла, хIанз йолаш йолча юртбоахаман техника дIахецара порядканна меттел совхозий заявкаех РТС-ашка гIолла трактораш, юртбоахаман машинаш, кхыйола оборудовани паргIатта йохкара порядок, цу гIулакха совхозашта хьожадаьча капиталовложеней лимиташка хьежжа.

Трактораштa, автомобилашта, юртбоахаман машинашта йолча запчастещеи подшипникащеи колхозаш, совхозаш РТС-аш Iалашъяра дешай къаьстта чIоагIа лоархIам а беш, совнархозий председателашта шоашта бехктокхам тIабуллалба трактораштa, автомобилашта, юртбоахаман а лаьтта оахкача а машинашта йола запасной частеши подшипникаши хьаяра гIулакха.

Трактораштa, автомобилашта, юртбоахаман машинашта эша запасни оатхалаш кийчъеча промышленни предприятешка гIолла производствон план кхоачашъяьрг лоархIийла, нагахьа санна предприятес шийна еннача номенклатурах шийга аьннача запасни оатхалех йоагIа план кхоачашъяь яле.

Производствос трактораштa, автомобилашта, юртбоахаман машинашта эша оатхалаш елга социаде совнархозашта мукъа ма лулба СССР-а Госпланацеи СССР-а юрта боахаман Министерствоцеи барта а йоацаш.

СССР-а Госплана, союзни республикай Министрий Советашта, СССР-а юрта боахаман Министерствона тIадуллалда СССР-а Министрий Совете е предложенеш чуя:

а) шин кIирагIа ха йилла 1958 шера трактораштa, автомобилашта, юртбоахаман машинашта эша запасни оатхалаши чархаш йолча тракторий шинаши кхы тIа а хьаярахи уж дIакхачийтарахи йола предложенеш;

б) хIара шера машинно-тракторни а автомобильни а парк дегIайоагIилга а лерхIаш, эшшаш йолча запасни оатхалех халкъа боахамана бизза кхоачам бара декхар хьалхашка а оттадаь, трактораштa, автомобилашта, юртбоахаман машинашта эша запасни оатхалаш арахецарна производственни мощносташ хьаярах йола предложенеш бутт балалехьа кийчъяь чуяр.

Ремонтно-технически станцешта колхозаш, совхозаш юртбоахаман кхыйола предприятеш а организацеш а материальни технически Iалашъяра декхараш кхоачаш де декхарийла ярах дувзаденна, союзни республикай Министрий Советашта тIадуллалда ремонтно-технически станцеш колхозашка, совхозашка, кхыйолча юртбоахаман предприятешка а организацешка а йохкарна эшача машинехи производственни гIулакха хьожадаьча товарехи дикагIа Iалашъярах долча дешага хьожилга.

Цу дешах йола предложенеш кхаь бетта хана чухь СССР-а Министрий Советага хьакхоачийтийла цар.

Снабженен керда порядок оттаялца дIахо йодача хана ремонтно-технически станцешта колхозашка, совхозашка, кхыйолча юртбоахаман предприятешка а организацешка а йохкарна машинаши производственни гIулакха хьожадаь товараши лоаттадара бехктокхам тIабуллалба Главсельснаба, Глававтотракторсбыта, Главнефтесбыта системан базаштеи отделенештеи, юрта боахаман снабженен гIулакх леладеча кхыча сбытови организацешта.

Областной а краевой а юрта боахаман управленешта, автономни республикай юрта боахаман министерствашта, областашта екъалуш йоацача союзни республикай юрта боахаман министерствашта тIадуллалда ремонтно-технически станцей боахаман-финансови балха хьалхле лелаелга.

Совнархозаши СССР-а юрта боахаман Министерствои декхарийла йойла ремонтно-технически станцешта, колхозашта, совхозашта, юртбоахаман кхыча предприятешта а организацешта а минеральни удобренеш, машинаш, оборудованеш, материалаш транзитах тIакхахьара болх шерра дIаболабе, хIаьта иштта контейнеращца, кагийча партещца, къаьст-къаьстача (гIашагIъехкача) вагонащца царна оборудованеш, запасни оатхалаш, материалаш лоаттае.

Из тайпа мухь шийга хьакхаьчача машиннаькъий Министерствос из дIабахьа вагонаши контейнераши къоаста йойла.

Къахьегамхой депутатий районни Советий исполкомий юрта боахаман инспекцеех

ДIахо а колхозни строй дегIаяреи МТС-аш эргаяхареи хьакъехьара гIулакхаш толам боллаш кхоачащдарна моттигерча партийнии советскии органий лоархIам а бехктокхам а къаьстта лакхлуш хилари цу гIулакхащца дIахо а советски демократи дегIайоалае, республика моттигерча органий юрта боахама хьалхле лелаяра лоархIама партес еш йола йоакхои лерхIаш, къахьегамхой депутатий районни Советий исполкомий структурана чу хувцамаш юкъе дахьар нийса лоархIалда царна чуйоагIаш юрта боахаман районни инспекцеш а еш.

Юрта боахаман районни инспекцен начальник райисполкома председатела заместитель хургволаш оттадолда. Юрта боахаман районни инспекцен начальника гIулакха тIа увттабергба духхьал юрта боахаман лакхера дешар а дийша практически балха опыт а йолаш бола нах.

Юрта боахаман районни инспекцешта тIадохкалда е декхараш: пропаганда яри дикагIа йола опыт а Iилмана карагIдаьннараш а юрта боахама производствона юкъе дахьар, семеноводствои племенной гIулакхи вIаштIехьа даккхар, землеустройствои лаьттай пачхахьалкхен учети лелаяр, ветеринарни гIулакх вIашагIдоллар, зулам деча хIамащеи юртбоахаман баьцашта хулача лазаращеи лоаттабеча къовсама гIулакхаш дIадахьарга хьажар, бухгалтерски учет вIаштIехьа яккхарнеи колхозий шера а кварталах а йоагIа отчеташ увттаярнеи колхозашта новкъостал дар.

Моттигера хьалаш а лерхIаш, союзни республикай Министрий Советаша чIоагIйойла юрта боахаман районни инспекцеех йола Положени.

Ветеринарни участкаши пункташи районни ветеринарни лечебницашта кара хургйолаш дIалойла, цар финансай гIулакх моттигерча бюджета тIа а доаккхаш.

Цу участкий а пунктий а болхлошта доагIа алапеш шоаш хиннача тайпара дуталда.

Районни ветеринарни лечебницашта тIадуллалда ветеринарни гIулакх деш йола моттигаш йоацача колхозашта, совхозашта, кхыча предприятешта организацешта а ветеринарни гIулакх дар, хIаьта иштта бахача наьха шоай доалахьа долча хьайбаштеи коа тIарча оалхазараштеи ветеринарни гIулакх дар а.

Юрта боахаман районни инспекцешта кара хургйолаш дIалойла эргайоахача МТС-ий контрольно-семеннии агрохимически лабораторещ, цар финансай гIулакх моттигерча бюджета тIа а доаккхаш, хIаьта иштта цар кара хургйолаш дIалойла юртбоахаман хьайбашта искусственни осеменени еш йола станцеш а инкубаторно-птицеводчески станцеш а.

Союзни республикай Министрий Советашта тIадуллалда СССР-а Министрий Совета къахьегама а алапен а дешай Пачхахьалкхен комитетаца, СССР-а юрта боахаман Министерствоца, СССР-а финансай Министерствоца барта а йолаш, юрта боахаман районни инспекцей штаташи цу инспекцей гIулакхерча наьха, МТС-ий уж санна болча болхлой алапега хьежжа, алапеши чIоагIдар.

Юрта боахам перспективно дегIабарах а Iилманеи дикагIча опытаи карагIдаьннараш юртбоахаман производствона юкъе доаладарах а йола предложенеш кийчъярнеи царга хьажарнеи къахьегамхой депутатий районни Советий райисполкомашка производственни-технически советаш вIашагIйоахкар бакъаха лоархIалда.

Производственно-технически совета юкъе болх: юрта боахаман районни инспекцен начальник, колхозий председателаши специалисташи, района совхозий, РТС-ий, юртбоахаман кхыча предприятей а директораши специалисташи, юрта боахаман районни инспекцен кертера специалисташ, районни планови комиссен, Сельхозбанка, Госбанка викалаш, Iилман болхлой, Iилман-тоахкама а дешар а заведеней, а специалисташ, юрта боахаман дикагIа бола болхлой, кхыбола болхлой а.

Производственено-технически совета председатель а, хIара вар къаьст-къаьста волаш, цун членаш а райисполкомо чIоагIбу.

Колхозаша совхозаша, кхыйолча юртбоахаман предприятеш а организацеш а юртбоахаман балхаш кхоачаш деш хиларах йола отчеташ ЦСУ районни инспекцега дIатергйолаш оттадолда, юрта боахаман районни инспекцега ший ханнахьа сводни отчеташ дIакхоачийташ йолча.

Кадрех

Хиланза даргдоацаш нийса лоархIалда МТС-аш эргайоахаш машинно-тракторни станцей трактористаш, кхыйола механизаторски кадраш шоаш балхаш деш хиннача колхозашка балхаш де гIолга.

Колхозашта могадолда даиман а болх беш хургболаш эргайоахача МТС-ий юрта боахаман специалисташ а вузаш, техникумаш йисте яьха къона специалисташ а дIаийбе инженерий, агрономий, зоотехникий, колхозий, кхыча специалистий, хьайбаш леладеча фермай заведующей а балхаш дергдолаш, хIаьта иштта хьалхле лелаеча гIулакхаш тIа хургболаш уж лакхбе а.

Колхозашта могадолда:

хIара колхозе тIаийцача юкъарча порядкага, яьккхача продукцега, баьча балха дикалга хьежжа механизаторашта хьийгача къих доагIар увттадолда, цхьабакъда, машинно-тракторни станцешка балха норма яьккхача гарантийни минимумах ийдеш хинначул кIезигагIа доацаш механизаторашта баьча балхах доагIар хургдолаш. Оахаш дола лаьтташ, тIачIоагIдича бакъахьа долча моттигашка, механизаторашта тIачIоагIдолда, яIаьххача хана царга хургдолаш, цунца дIадийнар хьувкъаргдолаш лаьтта тоаде органически удобренеш екха, известковани е, кхы цу тайпара дола гIулакхаш де механизаторий дог хургдолаш.

Специалисташта баьча балхах бетта доагIаш дар лулда МТС-ий цу морча специалисташта бетта доагIаш хинначул кIезгагIа хургдоацаш.

ХIара бетта кхыча колхозникашта нийса аванс телалда механизаторашта, цхьабакъда МТС-ашка а колхозашка гарантийни минимумах а цар ийдеш хинначул кIезгагIа доацаш.

МТС-ашка болх беш хинна дукхагIа бола болхлой а специалисташ а 1958 шера бIаьсти колхозашка болх бе бохийтархиларах дувзаденна, 1957 шера баьча балхах йоагIа доходаш колхозашка хIанз дIайийкъа яьннача хана, МТС-ашкара колхозашка болх бе бахача специалисташта баьча балхах доагIа алапи 1958 шера МТС-ий болхлошта алапена хьожадаь хинначa ахчах дIалулда 1958 шера 1 июле кхаччалца.

СССР-е юрта боахаман Министерствона, СССР-а Министрий Совета къахьегама а алапен а дешай Пачхахьалкхен комитета, СССР-а финансай Министерствона, ВЦСПС-ана тIадуллалда МТС-ашка болх беча экономически чIоагIа йоацача колхозашка болх бе болхача а юрта боахаман специалисташта къахьегамах доагIача алапех йола предложенеш оттае, уж предложенеш цхьа бутт балалехьа СССР-а Министрий Совете кхачийта а.

МТС-аш эргаяхарах дувзаденна, МТС-ашкара колхозашка бахача механизатораштеи специалисташтеи отпускех доагIачун а пачхахьалкхен социальни страхованен пособех лучун а хIанз йола порядок хулийтийла, хIаьта иштта колхозе цар болх беш йоаккха ха къахьегама юкъарча стажаца дIа а язйойла царна.

Цу гIулакхашта лаьрхIа йола расходаш йойла союзни республикай Министрий Советаша 1958 шера отпускехи соцстраха отчисленехи йоагIаш хьожаяьча МТС-ий сметан счета средствех.

СССР-а юрта боахаман Министерствона, ВЦСПС-а СССР-а Министрий Совета къахьегама а алапен а дешай Пачхахьалкхен Совета тIадуллалда кхо бутт ха ялалехьа колхозий механизатораш, специалисташ, кхыбола членаш социальнo Iалашбара системахи отпускех доагIачун порядкахи йола предложенеш оттае а уж СССР-а Министрий Советага хьакхачийта а.

Колхозашта, дича бакъахьа долаш, могадолда механизатораштеи специалисташтеи доагIаш дола чубаха цIенош а вахача эша торонаш а хилийтар, колхозникашта нийса царна баха лаьттан участкаш ялар, хIаьта иштта цар шоашта цIенош деча новкъостал дар а.

Сельхозбанк декхарийла йойла 1958—1960 шерашка колхозашта кредит дала МТС-ашкара колхозашка бахача механизатораштеи специалисташтеи цар шоашта цIенош деча дала лаьрхIа, цхьан цIенна 7 эзар сом а луш, 7 шера ха а йилла, кредит дIайийцача шоллагIча шера денз дIатекха доладергдолаш.

Колхозашка а хургйолаш дIайоаржайойла МТС-ашка йола кхерамах лоравалара техникеи производственни санитарии.

ВЦСПС-ана тIадуллалда профсоюзий Советий технически инспекцеш колхозашка ду балхаш кхерам боацаш даргеи производственни санитари лелаелгеи хьажа декхарийла яр.

Союзни республикай Министрий Советашта, крайисполкомашта, облисполкомашта тIадуллалда цхьа бутт ха ялалехьа масса хана а хургйолча кадращца ремонтно-технически кадраш Iалашъяр.

Масса хана а хургболча болхлой кадращца РТС-аш Iалашъяр дIахьоргда станцей директораша, хадданза колхозашта гIулакх дара, мастерскес болх бара, РТС-ашка юсача тракторех а юртбоахаман машинех а овсарле йоаллаш пайда эцара декхаро маяххара, бIарчача шера болхлошта бизза болх Iалашбелга а лерхIаш.

РТС-ий болхлошта, инженерно-технически болхлошта, гIулакхерча наха уж санна болча МТС-ий болхлошта оттаяь йолча тайпара йола къахьегамах доагIар далара порядок, ерригa льготаш, цу тайпар дола новкъосталаш, хIаьта иштта уж вузашка а техникумашка а деша бахара гIулакхаш лоаттадолда.

Трактористашта, кхыча механизаторашта даьхача трудоденоех ахчанца а натурацa а йоагIа гарантийни минимум дIалу ремонтно-технически станцеша РТС-ини колхозини средствай счетах МТС-ий механизаторашта оттаяьча порядко а боарамаша а маяххара.

Колхозаштеи РТС-аштеи финансировани а кредитовани а ярах

МТС-аш эргаяхарахи колхозаша трактораш а юртбоахаман машинаш а эцарахи дувзаденна, колхозашта могадолда:

а) юртбоахаман артела Уставе юкъе хиланза даргдоаца хувцамаш делга, цунца е гIулакхаш а лерхIаш:

укх гаргарча шерашка лоархIам боллаш производствон болх мабоаггIара вIаштIехьа баккхарна хиланза даргдоацача боарамашка хьежжа, колхозий шоай оборотни средствай фонд лакхъяр, хадданза нефтепродуктай, запасни оатхалий ремонтни, техниках пайда эцарца ювзаенна йолча кхыча материалий запасаш хилийтар, хIаьта иштта тIехьа тIадоагIача шерашка ялаташ хьувкъийтарна даьча механизаторски балхашка дIадахар юхаметтаоттадар а лоархIаш.

Ахчан доходашкара йоагIа екъаш йоацача фондашка йохийта отчисленеш лакхйойла дIахо а колхозий юкъара боахам дегIабоалабарна, школаш, больницаш, интернаташ, наькъаш дахкарна, трактораш, комбайнаш, юртбоахаман кхыйола машинаш эцарна:

б) 1958 шера колхоза оттаяьча приходно-расходни а производственни плана а капиталовложеней структура хувцийла, тракторащи юртбоахаман машинаши эцарна эша а, хIаьта иштта юртбоахаман техникана ремонт ярна эша а екъш йоацача фондах ахча къоастаде лерхIаш.

СССР-а Госплана мукъа лулба, хIанз укх сахьата колхозашта кредитах луш долча ахчана кхы тIа а, нагахьа санна царна шоай ахча ца тоэ, лоацца ха йилла ссудаш дала РТС-аш ахчагIа даьча юртбоахаман а кхыдолча а балхий, хIаьта иштта балхаш де ханна лелае хьайийцача машинех а колхозашта технически гIулакх дарах а йолча, машинаштеи оборудованештеи яьча ремонтах йоагIача, нефтепрдоукташ, запасни оатхалаш, машинно-тракторни паркана ремонт ярна эша материалаш эцарна йолча, чуоттадаь дорстаде хьайбаш, коа тIара оалхазараш эцарна йолча, колхозаша шоай оборотни средстваш вIаштIехьа яххалца йолча хана, тIадоагIача шера ялаташ хьувкъийтарна деча сезонни производственни затратий расчетех уж ссудаш а лерхIаш.

Сельхозбанк декхарийла йойла, нагахьа санна эцаш йолча машинех боагIа мах дIабала колхозий кхоачам боацаш моттиг эттача, колхозашта цу гIулакха лаьрхIа цар дехарга хьежжа 5 шу ха йилла кредит дала, колхоза экономически хьалага хьежжа.

1958 шера 1 июле денз колхозаша РТС-ащца, кхыча поставщикашца, СССР-а Госбанка а Сельхозбанка а учрежденешца, бюджетаца ю расчеташ пачхахьалкхени кооперативнии предприятешта а организацешта а оттаяьча порядках елга динза даргдоацаш лоархIалда.

Ремонтно-технически станцеш мабарра бола производственнии торговии болх вIаштIехьа баккхарна ший нормативни оборотни средстваех Iалашъелга оттадолда:

а) колхозашка йохка лерхIа трактораш, машинаш, запасни оатхалаш, оборудовани Iалашъе эшача, ремонт ярна сменни узлаш агрегаташ, запасни оатхалаш, кхыйола хIамаш Iалашъе эшача, хIаьта иштта ший производстванна а колхозаш Iалашъярна а деза доагам, машинашта хьекха даьтташ, удобренеш, ядохимикаташ, кхыдола товараш а материалаш а Iалашъе эшача средстаех Iалашъелга;

б) йисте яланза йолча производствона а подсобнии новкъостал дечеи боахамашта а эшача средстаех Iалашъелга.

Нийса лоархIалда, колхозаша трактораштеи юртбоахаман машинаштеи заказаш деш РТС-ащца барта а йолаш цар маьхий 10 процентага кхаччалца дола аванс колхозаша дIалулга.

Колхозшта говзал йоалла механизаторски а кхыйола производственни а кадраш кийчъе лерхIаш СССР-а Министрий Советера къахьегама резервай Кертера управлени декхарийла йойла республикай Министрий Советащца, крайисполкомащца, облисполкомащца барта а йолаш, юрта боахаман механизацен училищашка, технически, ремесленни строительни училищашка, къахьегама резервай системан школашка колхозий путевкаех трактористаш, машинисташ, механикаш, электрикаш, строителаш, дукхача профессей кхыйола кадраш кийчъе.

МТС-ашта хьалхагIа профессех йоагIа кадраш кийчъеш, хиннача тайпара, колхозашта механизаторски кадраш кийчъелга дIахьолда 1958—1959 шерашка, хIанз цу гIулакхах йолча бокъонашка хьежжа пачхахьалкхен счетах.

СССР-а Госплана, СССР-а юрта боахаман Министерствона, СССР-а лакхерча дешара Министерствона тIадуллалда союзни республикай Министрий Советащца цхьана юртбоахаман лакхера а юкъера а дешар производстве болх беш боацаши производстве болх беш боллашехьи дийша кийчбарах долча дешага хьажар, мехка чухь юртбоахаман вузаши техникумаши производствона юхехьа хургйолаш дIанийсъяр вIаштIехьа а доаккхаш. Цу деша хьакъехьа йола предложенеш 1958 шера 1 июле тIакхачалехьа СССР-а Министрий Советага кхоачийтийла.

СССР-а юрта боахаман Министерство декхарийла йойла союзни республикай Министрий Советащца, СССР-а финансай Министерствоца, СССР-а Госпланаца, СССР-а Госбанкаца барта а йолаш РТС-ашта 1958 шера 1 июне тIакхачалехьа товарий-материалий рузкъай запасий нормированен кертера принципаш оттае.

Союзни республикай Министрий Советашта тIадуллалда шоллагIча ах шера юрта боахамана эшача тракторийи юртбоахаман машинийи къоастам бар, колхозаша трактораштеи машинаштеи яь заявкаш а лоархIаш, 1958 шера 1 июне тIакхачалехьа цу къоастама хоам а болба цар СССР-а Госпланага.

Болхлой культурни вахара хьалаш лакхдарна а производствон гIулакх тоадарна а РТС-е предприятен фонд вIашагIтохийла. Цу фонде ю отчисленеш планови пайдан 3 процентеи планал тIех баьннача пайдан 30 процентеи боарам болаш йойла, фонде ю уж отчисленеш къаьсткъаьстача станцешка станцей болхлой алапен шера йолча фонда 7 процентал тIех а ярг йоацаш.

Болхлой культурни-вахара хьалаш лакхдарна а производствон гIулакх тоадарна а йолча предприятен фонде отчисленеш яьчул тIехьагIа, РТС-ий планови пайда хозрасчетни предприятешта оттаяьча порядках дIабохийтилга оттадолда эггара хьалха станцей шоай оборотни средстваш, капиталовложенеш, цу тайпара кхыдола гIулакхаш дегIа доаладарга ахча планага хьежжа дIа а дохийташ, хIаьта вокх даькъа чу отчисленийн хьисапе 10 процентал кIезигагIа доацаш союзни республикай бюджеташка дохийт.

Колхозашка гаьний юкхиш дIайоахаш, гаьний юкхиш дIайоахача машинашца лаьтташ цIендеш, баьш оахаш, кхы иштта дола гIулакхаш деш МТС-аша ду балхаш пачхахьалкхен счетах хиларах дола СССР-а правительствон соцамаш (дерригаш е цхьадолча даькъе) РТС-ашта мегаргдолаш лоархIалда.

Компартей ЦК-аши союзни республикай Министрий Советаши декхарийла йойла ер соцам кхоачаш беш хиларах ССКП Центральни Комитетагеи СССР-а Министрий Советагеи 1958 шера 15 июле тIакхоачаш а 1959 шера 1 январе тIакхоачаш а хьахайта.

ССКП Центральни Комитетои СССР-а Министрий Советои лерхI, дIахо а колхозни строй тоаярнеи юрта боахам кхы а хьаллакхбарнеи дола гIулакхаш кхоачашдар къаьстта лоархIам болаш, компартей ЦК-аш, союзни республикай Министрий Советаш, партен крайкомаш, обкомаш, райкомаш, автономни республикай Министрий Советаш, крайисполкомаш, облисполкомаш, райисполкомаш, колхозий, РТС-ий, МТС-ий, совхозий первични партийни организацеш тIахьех уж гIулакхаш толам боалаш чакхдахеи дIахо а юртбоахаман производство хьаллакхъеи.

СССР Министрий Советачухь йолча Iилмани техникани гIулакха

Ленински премеш телача Комитете

Iилмани техникани гIулакха тIех дика балхаш дарах Ленински премеш хьожаярах

Iилмани техникани гIулакха Ленински премеш телача Комитето соцамбу:

1.

Iилман гIулакха тIехдика балхаш карагIдувларах 1958 шерара Ленински премеш хьожайойла:

1. **Арцимович** Лев Андреевича, балха хьалхле лелаьча академика, **Леонтович** Михаил Александровича, академика, **Лукьянов** Степан Юрьевича, **Головин** Игорь Николаевича, **Осовец** Самуил Марковича, **Филиппов** Николай Васильевича, **Базилевская** Ольга Александровнана, **Брагинский** Сталий Иосифовича, **Подгорни** Игорь Максимовича, **Андрианов** Александр Михайловича, **Синицын** Василий Ивановича, **Явлинский** Натан Ароновича, СССР Iилман Академен атомни энерген института болхлошта, — 1956-1957 шерашка кепа теха арадаьнна, лакхара температура хула плазма хулийта газацара чIоагIа импульсни разрядаш тахкарах.

2. **Боголюбов** Николай Николаевича, академика — поленквантови теорени статистически физикани кердача хьисапа хIамаш оттадарах, тIехдахареи тIехкхахьареи теори цхьана гIулакхага йоалаярах.

3. **Разуваев** Григорий Алексеевича, Н. И. Лобачевске цIерагIача Горьковски пачхахьалкхен университета профессора — 1949—1957 шерашка кепа теха арадаьха химечухь растворашка мукъа радикалаш тахкарах.

4. **Эмануэл** Николай Марковича, профессора, СССР Iилмай Академен химически физикан института лабораторен заведующена, — 1950—1957 шерашка кепа теха арадаьха, дукхача маьха реакцей свойстваши цар эргалонаши ярах.

5. **Бетехтин** Анатолий Георгиевича, академика, **Заварицки** Александр Николаевича, академика (венначул тIехьагIа), **Коржинский** Дмитрий Сергееевича, академика, **Николаев** Виктор Арсеньевича, СССР Iилмай Академен член-корреспондента, — 1955 шера кепа теха арадаьха «Магматогенни руда доаллача моттигий керттера проблемаш» яхача монографен тIа яздаьча тохкамех.

6. **Будыко** Михаил Ивановича, профессора, А. И. Воейкова цIерагIча Керттерча геофизически обсерваторен директора, — 1955—1956 шерашка кепа теха арадаьнна «Лаьттан тIен йIовхала баланси» «ЙIовхала балансa Атласи» яха Iилман балхаш дарах.

7. **Шатский** Николай Сергеевича, академика, — 1956 шера кепа теха арадаьккха СССР-и цунна гонахьарча мехкии 1 : 5 000 000 масштаб йола тектонически карта оттадарна Iилман хьалхле лелаярах.

8. **Горшенин** Константин Павловича, С. М. Кирова цIерагIча Омский юртбоахама института профессора,— 1955 шера кепа теха арабаьнна «СибрегIен къулбехьарча даькъа лаьтташ» яха Iилман болх арабаккхарах.

9. **Струмилин** Станислав Густавовича, академика,— 1954 шера кепа теха арадаьнна 1-гIа том, «СССР Iаьржача металлурген истори» яха Iилман болх арабаккхарах.

10. **Эндзелин** Ян Марцевича Латвийски ССР Iилман академен академика, СССР Iилмай Академен член-корреспондента — 1951 шера кепа теха арадаьнна «Латышски метта грамматика» яхача Iилман балха чухь дола балтийский филологен гIулакха тохкамаш дарах.

II.

Техникан гIулакха тIехдика хIамаш карагIдаларах 1958 шера Ленински премеш хьожайойла:

1. **Кедринский** Василий Николаевича балха хьалхле лелаьчоа, **Барсуков** Алексей Алексеевича, **Захарьев** Демьян Алексеевича, металл тедача станокий Экспериментальни Iилматохкама института болхлошта, **Загрязкин** Дмитрий Александровича «Станкоконструкци» яхача завода керттерча технолога,— конически церган йола чархаш ярна лакхера производительни автоматизированни станокаш хилара гамма конструкци ярах а цунах промышленни пайда эцарах а.

2. **Герасимов** Федор Максимовича С. И. Вавилова цIерагIча Пачхахьалкхен оптически института лабораторен начальника **Чехматаев** Дмитрий Павловича (венначул тIехьах) — процизионни диффракционни решеткаш хьаяра хьисапаш къоастадарах.

3. **Костенко** Михаил Полиевктоевича, академика, **Веников** Валентин Андреевича, Московский энергетически института профессора,—чIоагIа низ бола энергосистемаш тахкарна, тIехгаьнара электропередачаш, энергоустановкай, электростанцей аппаратурай электродинамически моделаш хьаярах.

4. **Гуменник** Яков Яковлевича, Куйбышевуголь яхача треста «Байдаевская» шахтан механически цеха начальника, **Ковальчук** Михаил Самсоновича, цу шахтан начальника — юкъера низ болча зуло латтача кIора тIоанаш тедарнеи чура из бохабе кийчо ярнеи сиха проходка ю МПГ яха комбайн ярах.

5. **Бардин** Иван Павловича, академика, балха хьалхле лелаьчоа, **Смеляков** Николай Николаевича, «Красное Сормово» яхача завода хьалха хиннача директора, **Командин** Николай Леонидовича, **Коротков** Константин Петровича, **Майоров** Николай Павловича, **Хрипков** Александр Васильевича, цу завода болхлошта, **Грицун** Михаил Даниловича, Новотульски металлургически завода директора, **Гурский** Георгий Васильевича, **Казанский** Владимир Андреевича, цу завода болхлошта, хадданза болата разливка ю хьалхара промышленни установка ярах.

6. **Игнатченко** Евгений Афанасьевича, РСФСР гIирсаш хьадеча Министерстван Главнефтемонтажа начальника, **Раевский** Георгий Владимировича, Украински ССР Iилман Академен Е. О. Патона цIерагIча электросваркан института лабораторен заведующена, болхлошта хьалхле лелаьчарна, Алексеев Евгений Константиновича СССР Госстроя отдела керттерча технолога, **Дидковский** Всеволод Матвеевича, Куйбышевский металлоконструкцей заводи конструкторский бюрон начальника, **Иванцов** Олег Максимовича, трубопроводий гIирсаш деча Ерригсоюзни Iилма-тохкама института керттерча инженера заместитела, **Корниенко** Виктор Степановича, № 65 йолча сварочномонтажни треста керттерча инженера, **Ляхов** Владимир Степановича, № 7 йолча монтажно-сварочни треста управляющена, **Поповский** Богдана Васильевича Главнефтемонтажа керттерча технолога, — рулонашка хьоарчалуш долча шаьрача аьшках мехкдаьтта чудотта резервуараш яра индустриальни хьисап оттадарахи из балха юкъе доаладарах.

Тоабергба вай культуран учрежденей болх

Ерригроссийски культпросветучреждений балхага общественни хьажар

МагӀалбика культуран учрежденешка хьажара деношка

ХӀанз дӀахьош долча Ерригроссийски культпросветучережденей балхага хьажара керттера декхар да, ССКП XX съезда соцамаш кхоачаш а деш культпросветучережденеех бокъонца йола партийни организацейи наха юкъе лелабеча массово-политически а культурно-кхетама а балхеи базаш елга.

Культуран болхлой сийлен декхар да хӀара культуран ЦӀаи клуби, хӀара библиотекеи красни уголоки, киноустановкеи бокъонца йола культуран моттиг йолаш хилийта, цар болх дикагӀа йолча предприятейи, колхозийи, совхозийи опыт йоаржаярна гӀо дергдолаш, социалистически гӀулакхаца общественни къахьегама тӀехьа хила нах Ӏомабара новкъостал дергдолаш.

Ерригроссийски культуран учрежденей балхага хьажар доладарца МагӀалбикан культуран отдело ССКП горкомацеи, горисполкомацеи, ВЛКСМ горкомацеи цхьана е езача мероприятей план оттаяьй. Цунга хьежжа шоай балха планаш оттаяьй культуран цӀеношеи, клубашеи, библиотекашеи.

МагӀалбикан районе тоъала дукха культурно-просветительни учрежденеш я, хӀара нах бахача метте клуби библиотекеи я, хӀьта 4 киноустановкеи цаӀ кинопередвижкеи я.

Культпросветучреждeней балхага хьажаро лоархӀаме эргабоаккх, айбу, тоабу культуран учрежденей болх. Хьажар дӀадахьарца лакхбоал клубий, библиотекай, киноустановкай бехктокхам а, балхацара цар безам а. Хьажар дӀахьош культуран учрежденеша вӀашагӀъехкаш йолча тайп-тайпарча культурни а салоӀама а мероприятеша дикка айбаьб цу учрежденешцара бахархой бувзам. Иштта, ходеннача бесса, хӀанз клубе, библиотеке дукхагӀа хул вокха саг, кхалсаг, зӀамига саг, йоӀ, дешархо салаӀа баьхка.

Хьажара программах районе 4 литературно-художественни сайре хиннай, каст-кастта хул тематически сайренаш, салоӀама сайренаш, концерташ, читательски конференцеш, беседаш, лекцеш, докладаш. Дика чакхъяьлар Чкалова юртарча библиотекои клубои цхьана вӀашагӀъехка Советски ТӀема Низий 40 шу даларна хетаяь хинна сайренаш. Сакъердаме сайренаш яр Вознесенски районни библиотекои Чкалова юртарча клубои вӀашагӀъехкараш а. Цу учрежденеша вӀашагӀъехкаяр дерригдунен кхалнаьха денна хетаяь хинна сайренаш а.

Сакъердаме чакхъяьлар Вознесенски районни библиотеко вӀашагӀъелла хинна «Цу деной сийле йовргъяц» яха читательски конференци. Библиотекаша хан-ханнахьа ю литературан обзораш а. Ерригаш лаьрхӀача района библиотекаша 14 обзор яьй. Вознесенски районни библиотеко юртбоахама книжкай обзор йир, хӀьта шоллагӀча городской библиотеко обзор йир «Граждански тӀема турпалаш», «Цар лораяьй Даьхе» яхача книжни выставкай обзораш. Берий городской библиотеко вӀашагӀаеллаяр «Пришвин — Ӏалама иллиалархо» яха тема йола йоазонхочун О. М. Пришвина произведеней обзор.

ТӀеххьарча хана лоархӀаме дукхагӀа ба книжкаш дезараш. Царна юкъе нохчехи гӀалгӀаехи 765 саг ва. Библиотекан болхлона дукха болх бу книжкаш-дешархой тӀехь-цӀехьагӀа дукхагӀа хилийтар духьа.

Района культуран учрежденеш шоай болх ма-могга производствоца бувзабенна бе гӀерташ я. Клубаша каст-каста вӀашагӀъехк промышленнии юртбоахамаи дикагӀча болхлой опыт йовзийташ а йоаржаеш а йола сайренаш. Иштта Долакоа юртарча культуран ЦӀено вӀашагӀъехкай уж тайпа массехк сайре.

Тоалуш латт художественни самодеятельностан болх а. Культуран цӀеношкеи клубашкеи вӀашагӀъехкай кружокаш: драматически, хоровой, халхарий кхыяраш а. ВӀашагӀъехка а болх беш а я тегар дареи, технически кружокаш а. Долакоарча культуран ЦӀагӀа вӀашагӀъеллай Нохч-ГӀалгӀай ашарийи халхарийи ансамбль 27 саг юкъе а волаш (царех 17 кхадсаг).

ДУГАЕВ,
МагӀалбикан культуран отдела заведующи.

Дика дӀадоладаь гӀулакх чӀоагӀде деза

Ерригроссийски культпросветучрежденей балхага общественни хьажар дола ма делла а эргабаьккхар ший болх Курчалоевски районни культуран ЦӀено. Из керттера миштта эргабаьннаб аьлча, къахьегамхой культурни салоӀама дукхагӀа йоакхо ергйолаш баьннаб. Шерра а хьинаре а бу цу культуран ЦӀен коллективо ший болх.

Укхаза вӀашагӀ а еллай, болх беш а я художественни самодеятельностен кружокаш: хоровой, халхарий, драматически. Цул совгӀа, культуран ЦӀен чу болх беш барзкъаш дахареи тегар дареи курсаш а я. Цигача ухача 20 сагах 11 нохчий йоӀ я.

Художественни самодеятельностен коллективо хьажара программах 8 концерт оттадаьд март бутт болабелча денз. Доккха концерт оттадир коллективо Ленински деношка, СССР-а халкъий иллеши халхараши юкъе а долаш. Полевой станашка концерташ увттадар духьа РДК вӀашагӀъеллай концертно-агитационни бригада.

Художественни самодеятельностен коллективаца хьинарегӀа дакъа лоацаш ба юртара комсомольцаши кагирхойи. Царех белгалбе мегаргболаш ба н.н. Саградова, Муртазалиев, Сосламбекова, Чеботарева, Умарова.

Ӏалаьмате доккха гӀо ду культуран ЦӀенна Грозничерча «Грознефта» автобазан клубо.

— Цу клубо практически гӀо дарал совгӀа, материальни гӀо а ду тхона, — аьлар РДК директоро н. С. А. Демишевас, — Тханцига шозза концерт а оттадаьд цо, хӀьта тхона 2 стенди 5 портрети а деннад цо. Доккха баркал оал оаха «Грознефта» автобазан клуба коллективо тхоашта гӀо дарах.

Каст-кастта хул Курчалоевски РДК кхыча районашкара культуран учрежденей коллективаш а. ЧӀоагӀа лоархӀаме да художественни самодеятельностен коллективаш дӀа-юха а ухаш, говзал дӀа-юха телар. Иштта, дукха ха йоаццаш укхаза хилар Шалински района художественни самодеятельностен коллектив. Дукхача дика кийчъяьча номерашта юкъе сакъердаме дар концерта доакъошхоша даьккха нохчий меттала дола «Баркал хилда партена» яха илли.

ГӀулакхаш-м укх сахьате во дац. Цхьабакъда цунах тоъам а ца беш, районни культуран ЦӀено а иcфо а дӀачӀоагӀде деза шоаш дика доладаь гӀулакх.

С. ГУЧИГОВ.

Керда кинокартинаш

Нохч-ГӀалгӀай республикан кинопроката конторо республикан киноэкранаш тӀа арахеца кийчдеш да массехк хроникально-документальни фильм. ЧӀоагӀа сакъердаме я «Тхо Сормовера да» яха киноочерк. (Сценаристаш Дальский, Кагарлицкий, режиссер Дальский; Куйбышевски киностудес оттадаьд). Цу тӀа дувц советий Ӏаьдал эттача шерашка денз болхлой слободке хинна доккхий хувцамаш.

Йовзаргйоацаш хувцаеннай города Горькен Сормовски район. Хьалха хиннача мурьеннача толаштеи бӀехеи гоамеи хиннача переулкаштеи меттел хӀанз нийсача улицашкеи, проспекташкеи латташ дика хьалдаь цӀенош да, гаьнаш я, заводаш, фабрикаш а я. Хувцабеннаб нах шоаш а. Третьяковеи Беловеи дезалех, кхыболчарех долча дувцарий хьокхамашца кинофильмо говзза хьахьокх советски наха 40 шера хьабена халеи, цхьабакъда дог гӀоздоаккхаши бола никъ. Болхлой хиннача нахах хӀанз инженераш, техникаш, лораш, генералаш хиннаб.

«БӀаь дийнахьа Бирме» яха босбола киноочерк арахийцай документальний хроникальни фильмаш деча Центральни студес. (Сценарист-режиссер Варламов). Фильмо дӀайовзийт Бирман столица Рангуни кхыйола городаши, хӀьта мехка Ӏалама хозленаш а. Цул совгӀа, цу тӀа дувц Бирман юрта боахами промышленности айярна бирмански правительствос оттаяь план кхоачашъеш хиларах лаьца.

Хоровой иллей концерт

Укх деношка Грозне Ленина цӀерах долча культуран. ЦӀагӀа хоровой иллей концерт хилар. Нохч - ГӀалгӀай АССР-а культуран министерствос вӀашагӀ делла из концерт республикански хоровой общество хьаелларна хетадаь дар. Дуккха хоровой коллективаш яр цунца дакъа лоацаш.

НГӀАССР-а культуран министро нов. Татаевс концерт хьа а дийлар, хӀьта художественни самодеятельностен доакъашхошта моаршал а делар. Концерта программах эггара хьалха нохчий меттала «Партех» дола илли аьлар Шаьлан района кхалнаьха хоро.

Перерывашка концерта доакъашхоша къамаьлаш дир моттигерча композиторашца, артисташца, хормейстерашца.

А. ИСАЕВ.

„ДоттагӀленца ба вай низ!“

(Пединституте хинна халкъий доттагӀлен сайре)

Хоза дош да «доттагӀал». ХӀьта хозачох, безамечох къамаьл де а безам хул, цу тӀа деш дола къамаьл сакъердамегӀа, безамегӀа а хул. Цудухьа чакхъяьнна хила мег селла сакъердаме укх деношка пединституте хинна халкъий доттагӀленна хетаяь сайре. Сайренца дакъа лоацаш города общественностен дуккха викалаш а кхыча дешара заведенешкара студенташ а бар. «Халкъий доттагӀленах дола къамаьл» — иштта цӀи тилла мегарйолаш яр из сайре.

СССР-а дуккхача халкъий доттагӀлен хьакъехьа доклад йир пединститута историен кафедран доцента Мальсагова Тамарас. Нов. Мальсаговас дика кхетадеча тайпара дувц вай советски мехка халкъий доттагӀлен лоархӀамах а, из чӀоагӀдаларах а. Вайцига нохчо, гӀалгӀа, эрсе, эрмло, хӀире вежарий санна цхьана болх беш, дешаш ба. Нагахьа санна капиталистически мехкаша а паччахьан Россес а къаьсткъаьста дола халкъаш шоайла вӀашагӀлетадаьдале, советски Ӏаьдало хьайийлар тайп-тайпарча халкъашта юкъера доттагӀал чӀоагӀдалара торонаш. ХӀьта хӀанз цу нийсача Ленина къамий политиках хьабаьнна пайда вайна дика гуш а ба. ЧӀоагӀеи, хозеи, цӀенеи да Советски Союза халкъашта юкъера доттагӀал.

Дог гӀоздаьнна дувц нов. Мальсаговас тайп-тайпарча къамах болча студентий доттагӀленах.

— Из доттагӀал, — йоах цо, — сенах латт аьлча, гӀалгӀачои, эрсечои нохчочои, эрмлочои шоайла вӀаши эхь-эздел леладарах, уж вӀаши гӀо деш хиларах, цаӀ шоллагӀчун хьашташ лорадеш хиларах латт. ДоттагӀий — цхьатарра уйлаш, цхьатарра идеяш йолаш, цхьатарра дола гӀулакхаш лерхӀаш бола нах ба. ХӀьта уж тайпа студенташ институте дукха а ба.

ЧӀоагӀа сакъердаме къамаьл дир литературан кафедран доцента нов. Б. С. Виноградовс.

— ДоттагӀал тассарна а, из тосаделча чӀоагӀдарна а, — аьлар цо, — чӀоагӀа лоархӀаме да ший доттагӀчун къаман вахар, истори, культура, оамалаш йовзаш хилар, хӀана аьлча хӀара халкъа ший тайпара психически оамалаш а я, кхыдола гӀулакхаш а да. Масала, эрсий меттала во лоархӀаш дола «борз» яха дош нохчийи гӀалгӀайи меттала майрали денали белгал а деш, дика лоархӀаш дола дош да. Нагахьа санна нохчочо е гӀалгӀачо ший эрсий доттагӀчунга «Борз я хьо, борз!» аьнна оале, вож эгӀазваха тарлургда, цар меттала цу деша маӀан цунна цахойя.

Нохч-ГӀалгӀай книжни издательствос, йоах нов. Виноградовс, дукхагӀа арахеца деза тайп-тайпарча къамий культура а психически оамалаш а вӀаши нийс а еш, дӀайовзийтаргйола книжкаш, брошюраш. Цо дикка гӀо дергда халкъий доттагӀал чӀоагӀдарна.

СССР-а халкъий доттагӀленах лаьца къамаьлаш дир къаьнарча нохчий йоазонхочо Арсанов Сайдбес, поэтессас Ахматова Раисас, шоллагӀча курса историко - филологически факультета студенткас Чантиева Зухрас кхыбараша а.

Тайп-тайпарча къамех болча студенташта юкъера доттагӀал чӀоагӀдарна юкъе долча кагирхой декхарий хьакъехьа къамаьл дир Нохч-ГӀалгӀай партен обкома секретаро нов. О. Чахкиевс.

ДоттагӀлен къамаьлаш, вӀаши кулгаш лувцар, художественни самодеятельностен концерт, халхараш, иллеш... Бийса тӀехьаяххалца хадандзар из дика вӀашагӀъелла гӀоръяьнна хинна доттагӀлен сайре. «ДоттагӀленца ба вай низ!» — яр цун лозунг.

КОСТОЕВ ӀАЛ.

Дешархошта

Йолаеннай дешара шера йиълагӀа йола четверть. Йий теш из вокха четверташта тара?

ХӀанз хоза хьежаш малх ба, хӀьта оаша шоай классан кор хьадийлача шоана хозаргда хин тоатолгаша ду таташ, бӀаргагургья шоана цхьаккха морх тӀа йоаца сийна сигале, хозаргья шоана тайп-тайпарча оалхазараша лекха ашараш а.

Арахь иштта хоза бӀаьстий яьнна яле а хьалхагӀа санна классе латташ оаш яздеш дола Ӏаьржа доска да; Ӏай а турахь а санна, шо классера арахецача ханеи юха чудолхача ханеи бетташ гургал а ба. ХьалхагӀа хиннарел эрга ца бовлаш цӀенхоштта хаттар деш ба шун хьехархой а. ХӀьта дешархочун масса дола гӀулакх а хила деза хьалхагӀа дӀа яхача кхаь четверташка хиннар мо. Хьалхарча классерча дешархошкара иттлагӀча классерча комсомольцашка кхачалца, хьалхагӀа санна сабарагӀи цӀенхоштташ беча балха уйла тӀа а йохийташ йисте яккха еза йиъ лагӀа йола дешара четверть.

Цхьабола дешархой ба шоашта дага деххача хана Ӏо а бувшаш, шоай безам хиннача хана мара урокаш ца еш, хӀьта урокаш е езача хана са а къердаш, са къерда дезача хана наб а еш. Цу тайпарча дешархоша шоай гӀулакхаш тоаде деза. Хьалхарча четверташка санна дика хила еза дешархочун режим. Юкъ-юккъера дешархой хул цу режимо луш бола пайда кхета ца беш. Зуламе хургьяц цар укх тӀеххьарча четверте режим оттайой а. Керда дешара шу доладенача хана денз режим оттаяь дика дешара къахьегаш хинначар а укх тӀеххьарча хана кхы а чӀоагӀагӀча хьинарца къахьега деза. ХӀана аьлча укх четверте дешархой декхарийла ба керда дар Ӏомадарал совгӀа хьалхагӀа Ӏомадаь хиннар юха а дийша шаьрде.

Цхьаболча дешархошта безаме йоацаш йоагӀа бӀаьстий. Ужаш ба дешара къа ца хьийгараш, хӀанз шоаш чубусарг хиларах кхерараш. Сов дог тийша хила безац уж шоаш чу бусарг ба аьнна: йиъ лагӀча четверте ши бутт гаргга ха я, цу юкъа дика тоха венначоа дукха хӀама дулургда.

ХӀанз дукха ха йоаццаш Назрановски школерча Мурадага письмо дера Кантышеве юкъерча школе 7-гӀча классе деша вагӀача новкъостагара Тарханагара. Цо яздаьдар: «КхоалагӀа четверте шин предметах во отметкаш яьха яр аз. Цул совгӀа юкъ-юккъера новкъостий а бар са, со чувисарг лерхӀаш. ЧӀоагӀа дага доаллар сона из тхоаш бӀаьстен каникулех цӀа хийцача хана. Йиъ лагӀа четверть йолаенначул тӀехьагӀа айса во отметкаш яьхача предметашта дукхагӀа уйла тӀа а яхийта дика отметкаш яьхар аз. Со теш тӀавийрзза къахьегача сага экзамаш дика дӀа йолалургхиларах!»

Тархан бакъ лув. КӀорда ца деш дешара дика къахьеге укх юхе йисаьча хана а дешара гӀулакх дика хьалха доаккхалург да.

Жи-варий бераш-дешархой дика къахьегалаш укх юхе йисача хана!

Ведзижев Ахьмад

СУРТ

Диткъача тӀелгашца
Хьаьса тай доахаш,
Сийрдача бӀаргашца
Цхьа амат лехаш,
Гата тӀа сурт дуллаш
Цкъа сайна ейна,
Из йиӀиг йицлургьяц
Дунен тӀа вахаш.

Айхьаза бахацар
ЙиӀиго маха,
КӀаьд ца луш из гӀертар
Цхьа амат лаха.
— Фу сурт да Ӏа дуллар? —
Аз хаттар дича,
Эхь хийтта из хьежар
Лаьттангахьа Ӏочу.

Гонаш тӀа йоаржайир
Цо гата чӀегилг,
— Фу хет хьона? — яхаш мо
Хьахьежар йиӀиг.
...ДӀаэтта даьннадар
Вай Ленина сурт.
ЙиӀига дог деш дар
Йоккхий яра гарт.

Байнабац маьхаза
Цун наьна лоӀам:
ЙиӀига де хайнад
Говзаме догам.
Ленина сурт дилла
ЙиӀига хейча,
Нанна боккхагӀ хургбац
Ловца дуненчу.

Цхьабарт бола коллектив

Назрановски Совхоза Альтиевски отделене дика къахьегаш я 31 сагах латта механизаторий коллектив.

Царна юкъе ба массехк къамех бола нах: гӀалгӀай эрсий, лакцаш, иштта кхыча къамий нах а.

Цу коллектива юкъе дика лоархӀаш ва бригадира помощник вола нов. Цечоев Яхья. Яхьяс тракториста балха говзал Ӏомаяьй Акмолинске областе, Челкарски совхозе. 15 шу да цо из болх бу.

Бригаде тайп-тайпара йола юрта боахама инвентарь, макхаш, сеялкаш, прицепаш, дукха хиларца бригадира эшача хьокхам болаш дика новкъостал деш хьавоагӀа нов. Цечоев Яхья.

Альтиевски отделени совхоза кхыча отделенел хьалхагӀа йисте яьлар Ӏана заман механизаценна ремонт яь. ХӀьта лоаццача хана 900 гектар лаьтта а аьхад 1250 гектара тӀа макха а баьккхаб, цулсовгӀа кен дӀабийна а баьнна хӀанз гидуаргаш дӀаювш ба отделенен къахьегамхой.

Цу бригадан трактористаша н.н. Тайбулатовс, Хачубаровс, Озиевс, кхыбараша дийнахьа йола балха нормаш 150—160 процент кхоачашъю.

Арахь во ха-оттам латтар аьнна ца Ӏеш низ ма кхоачча хӀара сахьатах пайда а эцаш дика къахьегаш хиларца гуш да цу бригадан коллективо, тӀехдика болх беш хилари из барттайна хилари.

ХӀанз цу коллективацара цхьабола механизтораш новкъостал деш ба, Экажевски отделененна. БӀаьстан лаьтташ оахаш а ялаташ дӀадувш а ба уж. Цига дика болх барца белгалваьннав нов. Тайбулатов Расул. Цо хӀара дийнахьа йола балха норма 150—200 процент кхоачашью.

Шеко яц дӀахойодача хана механизтораша кхы а дикагӀа болх берг хилар.

М. ЦУРОВ.

Денгара-денга низболашагӀа хул къона ансамбль

ВаларгтӀа, Ножай-Юрт, Наьсаре, Наурская, Долакоа, Урус-Мартан, Ведено, Новогрозненски район...

Гаьнна царца кхоачалуш яц нохч-гӀалгӀай иллейи халхарийи ансамбль концерташ увттаде ухаш йола моттигаш. Беррига ший болх наьха вахарца айхха бувзабенна бе гӀерт ансамбль. ХӀанз майра ала йиш я, дуккхача нахаца дӀаийна хиларах, ансамблес ший говзал республикан городий а юртий а бахархошка шерра дӀахьокхарах коллектива искусство лоархӀаме лакхъяьннилга. 10 бутт мара баьннабац ансамбль вӀашагӀтеха, цхьабакъда доккхий да цу лоаццача хана къахьегам безача коллективо даьха толамаш. Цхьа шу хьалха, ансамбле артисташ оаха къестабеча хана, теша йиш яцар дӀатӀахьежача творчески болхлочун башха белгало яц аьнна хеталуш хиннача нахах хӀанзбола артисташ хургба аьнна. Цхьабакъда, хьалхара хала денош дӀадахад, къахьегамо ший гӀулакх даьд.

Ансамбле юкъе дукха ба артиста говзал Ӏомае дика карагӀдоалараш а, дика карагӀдаьннараш а. Толаме дӀахьу шоай творчески никъ иллиалархоша Чабиева Тамараси, Азмуратова Азмаси, Нудушев ХӀаронеи, Хамхоев Ахьмадеи, халхархоша Абдусаламов Султанеи, Юсупов Геланеси, Межидова Кокаси, ишта кхы дукхабараша а. Дисциплина дика хиларо, искусство езаш хиларо, балхага цӀенхоштта хьажаро вӀаштӀехьадалийтад цу новкъостий боккъонца артисташ хила. Бакъда ансамбла артисташ шоашта карагӀдаьнначох кхоачам а ца беш, хадданза лакхйоахаш ба шоай говзал.

Дукха нах хул ансамблес хӀара концерт мел оттаду, цунга хьажа баьхке. Дукха еза нохчашта, гӀалгӀашта, хӀьта кхыдолча къамий наха а ансамбла ший тайпара говзаме йола искусство. Дукха увттадаьд цо сакъердаме, кӀоарга чулоацам бола концерташ. Толаме чакхдийлар Херсонски иллейи халхарийи ансамблеца цхьана цо оттадаь хинна «ДоттагӀлен концерташ».

ХӀанз ансамбль керда концертни программа кийчъеш я. Грозне из хьа а хьийкха, коллектив Херсоне гӀоргья цу программаца. Цу программана юкъе хургья керда иразе вахар хьалдарца нохч-гӀалгӀай халкъо лоаца дакъа дувцаш йола нохч-гӀалгӀай сюита, иллеш, халхараш, стихаш, СССР-еи кхыча мехкийи халкъий музыка. Цул совгӀа программана юкъе хургда цхьадола театрализованни иллеши, халхараши а.

А. ХАЛЕБСКИЙ,
композитор, нохч-гӀалгӀай иллейи халхарийи ансамбль художественни хьалхлелелаер.

Комсомольцаши кагийрхойи Нохч-ГӀалгӀай республикан экономикеи культуреи лакхъярна лелабеча къовсаме

Советски Союза къона тӀехье ях, коммунистически партеси, Советски Правительствоси, тӀом хьоабе гӀертараштa духьал машар бахьан долаш къовсам лелабеча хана.

Ше хьахилча денз советски паччахьалкхено тӀехьа йиса хинначара хьалха йоалаш дикка къахьегама никъ баьб. Дерригача адамашца цхьана цу коммунизм хьалъярга бодача наькъах дакъа лоац комсомольцаша, кагийча наха, мехкараша. Коммунизм хьалъярна лелабу къовсам революционни хьехама йоккха школа а хинна дӀаэттаб вай мехка. ХьалкхийнаӀ Ӏалаьмате дика хьинари оамалаши йола керда тӀехве. Советски кагийрхошта бокъонца гуш да коммунизм бакъ хилар, яхаргхилар, цудухьа догтийша тӀемахой а хинна из хьалъеш дакъа лоацаш ба уж. Цунна тешал ду вай мехка кагийча наха деча балхаша, цар хьахьувкхача патриотически гӀулакхаша, СибарегӀа а, Гаьнарча Малхбоале а, баьш оахача цар даьхача толамаша.

Ленински комсомоло деш дола уж турпала гӀулакхаш — Коммунистически партен коталонаш, коммунистически кхетама система я. Партен хьалхленца, дукха миллионаш нах бола комсомол, общественно-политически низ а хинна хьаэттай.

Вай берригача мехка кагийрхошца цхьана коммунизм хьалъеча дакъа лоацаш ба Нохч-ГӀалгӀай республикан комсомольцаши кагийрхойи а. Шоашкара цар хьагойташ да къахьегам Ӏалаьмате дукхабезар, кагийча наха юкъера кхетама болх дика бар.

Коммунистически кхетам ба, хьалхара юхьанца, кагийрхошка, къахьегам ший лард йола коммунистически мораль кхетаяйтар, Ӏомаяйтар.

«Болхлошцеи ахархошцеи цхьана къахьегарца мара бокъонца вола коммунист хулалургвац, «яьхад сийлахьча Ленина. Духхьал къахьегамца хьал а кхийнаб, чӀоагӀ а беннаб болхлоехи ахархоехи бола вай республикера кагирхой: звеньевая йола Лавренко Зинаида, нефтяник — Лылов Иван, гӀишлош еш вола Солнышкин Василий, тракторист Котиев Ваха.

Нохч-ГӀалгӀай республикан комсомольцаши кагийрхойи хӀанзалца ца хиннача тайпара къовсам лоаттабеш ба, республикан халкъа боахама ерригача отраслей экономика а, культура а, къахьегама овсарал а лакхъярна.

Къаьстта шера даьржад Грознен комсомольски организацей инициативах доладаь мехкдаьттеи цун продукташи кхояр, бедали материалаши кхояр, доагами металли, пари электроэнергии кходар.

Ленински комсомола 40 шу дузача хана Ерригсоюзан комсомольски копилка чу 50 миллион сом даьха лаьрхӀад Нохч-ГӀалгӀай АССР-а мехкдаьтта промышленностан комсомольски организацеша.

«Старогрознефтан» 3-ча промысла ВЛКСМ XIII съезда цӀерахча, Гончаров Анатоле хьалхле лелаеча комсомольско - кагирхой участкан коллективо декхар тӀаийцад комсомольски копилка чу 200 эзар сом дахьеи, Даьхенна 200 тонн мехкдаьтта ходеи.

Комсомольски копилка чу ах миллион сом дахьа къовсам лелабеш ба Грозничерча нефтемаслозавода комсомольцаши кагирхойи.

Республикан къонача къахьегамхоша сийленца кхоачашду шоаш тӀаийца социалистически декхараш. Экономи ярна лелабеча къовсаме кходаьд 36 эзар тонн мехкдаьттеи цун продукташи, кхояьй дуккха материалаши бедали, доагами электроэнергии. Духхьал 1958 шера цхьан январь бетта дихьад республикан комсомольски организацеша Ерригсоюзан комсомольски копилка чу 43.6 миллион сом.

Республикан предприятешка вӀашагӀъехка а, болх беш а 315 комсомольско-кагийрхой бригадаши, сменаши, участкаши, цехаши, установкаши я. 1200 сагал совгӀа къона специалисташ ба рационализаценеи изобретательствонеи юкъе болхаш. Цар тийнача рационализаторски предложенеша 1957 шера 8,5 миллион сом гаргга рузкъа кходир Даьхенна.

Дика тӀехьале йолаш балхаш ду предприятешка экономена лелабеча къовсаме комсомольско - кагирхой посташа, «Легки кавалере» рейдови бригадаша. Цу тайпара 360 организаци я республике, 2000 гаргга комсомолеци кагирхои чу а лоацаш.

Грозничерча вагонни участкан, шера йолча ремонта дика болх бу комсомольца Хрусталев Анатолеи опытни слесарь волча Чигринец Пётреи. Дукха ха йоаццаш никъ тоабеча болхлой бригадан бригадирал вахав «Грознефтезаводстрой» 4-ча Строительно-Монтажни управлене Етуев Ахьмад, нормаш тӀехкхоачаш а еш дика болх бу цун бригадо.

Партийни организацешта дика новкъостал деш, ВЛКСМ 40 шу дизарга йоагӀа НГӀАССР-а юрта боахаман комсомольски организацеш. Колхозашкеи совхозашкеи вӀашагӀъехкай дика хьажкӀаш кхеергйола 180 совгӀа звено. Хьайбаш леладеча балхаш деш ба 3 эзарнел совгӀа кагирхойи комсомольцаши, вӀашагӀъехкай 80 совгӀа комсомольско-кагирхой фермаш, чабаний бригадаш. Дикача къахьегама совгӀатаца духьала болх Комсомола 40 шу дизара къона дояркаш: Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхозера Колесникова Любовь, Грозненски района «1-ча Мая» цӀерахча колхозера Фоменко Валентина, Грозненски районера къона животноводаш, укх шера хӀара Ӏаттагара 2200 килограмм шура яккхарна къовсам лелабеш ба, хӀьта совхозе цхьабараш — 2400 килограмм яккхарна къовсам лелабеш а ба. Цар дош деннад, духхьал комсомольции кагирхойи низашца 4 эзар хьакхеи 5 эзар боабашки хьалкхее.

Производственни болх а общественни болх а шаккъе цхьана дика бу Грозненски района «Новый быт» яхача колхоза МТФ комсомольско-кагирхой бригадан бригадиро нов. Абдулаева Тамарас. Цун бригада районерча комсомльско-кагийрхой бригадашта юкъе хьалхарча моттиге латташ я.

Къахьегама сий дика долаш ва комсомола XIII-ча съезда делегат Котиев Ваха — Назрановски совхоза тракторист. Ялат дӀадувш е чуэцаш воалле а, лаьтта оахаш, кхыбола болх беш воалле а, массаза а хьалха хул из.

Дикачарех тарра кхы тайпа комсомольцаши кагирхойи а ба республике. Уж ба адамий юкъарча къахьегамца дакъа лаца ца тугаш бола нах. Грозненски районера комсомольцаш Махмаев Джамалдеи, Уцаев Баудии, Тарашов Ихваи колхоза а совхоза а кхашка болх бе тугаш бац, «аттагӀа йола моттигаш» лохаш ба уж. Урус-Мартановски районерча Гехи яхача юрта вахаш вола Кулаев Супьян тӀагӀертта дехаш ва Красноармейски совхоза овощной бригадан бригадирал ше вахийтар. Ала безам боагӀа нов. Кулаевга: кӀеззига сабарегӀа хила, ма тетта хьайга дӀалу балхаш тӀехьашка, царца Ӏа хьай говзал бӀаргайойтарга хьежжа бригадирал а вохийтаргва хьо.

Шерра баьржаб республикан юртий районашка культуран болх. Саясановски, Наьсарен районашка «шоай кулгашца» яхача методах юрташка клубаш хьалъе болабеннаб комсомольцаши кагирхойи. Чакхъяьккхай лекторий — атеистий семинар. Дуккхача районашка балхаш деш художественни самодеятельностий коллективаш я.

Республике я 279 клубни учреждени, 200 гаргга киноустановка, 2—3 миллион книжкай том а долаш 340 библиотека. Дешаш бараш кӀеззига мара бац. 151 саг библиотекара книжкаш дешаш волча Курчалоевски районни библиотеке цхьаккха а нохчий йоӀ яц. Урус-Мартановски районе 89 культуран болхло ва, царех 60 саг 2 классагара 7 классага кхаччалца дийша мара боацаш ба. Советски района Итум-Кали яхача юрта школан дешархошкара дӀаийккхача цхьа саг мара вац книжкаш дешаш.

Цар а цу тайппарча кхы дуккхача а бакъдараша хьахьокх, цхьайолча районий культотделашеи комсомольски организацешеи культурни кагирхой салоӀам а, книжка пропагандан болх а мела беш хилар. Вай республике дуккха а ба тоъал дийша а болаш кагирхой, царна булургба юртий клубашкеи библиотекашкеи болх, вӀашагӀболлалургба культурно-кхетамеи политико - массови болх, уж юкъе оза беза цу балхашта.

Вай республикан торонашка диллача дийша а волаш, культурни саг кхевар дӀаяхача ханех юхедисача гӀулакхаша лоаттаеча йоккхача холонашца дувзаденна да.

Бакъ а долаш да дукха ха йоацаш № 22 йолча школе 10 классара дийша ваьннача зӀамигасаго, нефтяной техникума студенткаца киназа чу, хьалхарча Ӏаьдалах венчани яр, хӀьта педагогически училище деша багӀача массехк саг волаш вӀашагӀкхийттача группо шоаш къемата денах тешаши 7 шу даьлча денз ламазаш деши хилар къоаггадаь хьаьлар.

Из яхараш ба физика, астрономи дийша нах, хӀанзарча техникаи ӀилманеИ карагӀдаьнна гӀулакхаш бӀаргагу нах, юххера а цу тайпара кхетам болча наха юкъе Ӏилман, долаш долча гӀулакхий пропаганда йоаржае еза нах, кагирхой коммунистически кхетамца хьалкхебе беза нах.

Общество дегӀаярна лоархӀамегӀа йола моттиг халкъан дешарга кхоач. ГӀалгӀайи нохчийи къамех дуккха кагирхой ба мехкарча юкъерча а лакхехьарча а дешара заведенешка дешаш. Кхаъ болаш да, духхьал Грознен дешара специальни заведенешка дешаш 413 кагирхо нохчийи гӀалгӀайи къамех хилар.

Во да йиӀигаш, мехкарий лакхехьарча заведенешка дешаш кӀезига хилар. Дуккха моттигаш я гӀалгӀайи нохчийи мехкарий (йиӀигаш) лакхерча классашка деша ца ухаш. Цо лакхехьарча дешара заведенешка бода никъ дӀакъувл царна. ХӀанз республикан юкъерча школай 8—10-чеи классашка дешаш 134 нохчийи гӀалгӀайи йиӀиг мара яц.

Комсомольски организацеша кӀезига лелабу бераш деша ца ухийтаращца къовсам.

Курчалой яхача юртара Ибрагимова Залпаъ ВЛКСМ членал яхар, дӀахо а деша лаьрхӀадар цо, тӀаккха вошас — Ибрагимов Вахита соцайир из ца а дешийташ. Цун безам ба юшех а ше санна баьде саг хилийта. Ибрагимов 23 шу даьнна ва, бакъда, цхьаккханахьа а болх баьбац цо укх ханналца. Гуш да цу саго ший юшийна фу кхетам лургба.

Нохч-ГӀалгӀай АССР-а комсомольски организацеш декхарийла я, хӀанзалца ца хиннача тайпара шоай болх тоабе, республикан культуреи экономикеи дӀахо а лакхъярна социалистически яхь йоаржае, цунца областан партийни организаценна гонахьа кхотаенна ВЛКСМ 40 шу дизарга яхеи, ССКП XX-ча съезда историчeски соцамаш кхоачашдарна низ ца кхобеш къахьегеи.

Б. ДИДИГОВ,
ВЛКСМ Нохч-ГӀалгӀай обкома секретарь.

Фу йоах И. П. Павлова хьехамо набарахи гІанахи, гипнозахи

Нах массаз а наби, гІан, гипнози фуд хар дезаш хиннаб. Нагахьа санна саг 100 шера ваьхача, цо дийнахьа-бус 8 сахьата наб еш а хилча, цу саго ю наб 30-35 шу хургдар. Наб еча хана, шоашта гІанахьа гуча доацарех тешаш дукха нах ба хІанз а. Вай ханарча вахара событех дувзаш гІа доашхаш бола нах а ба. Йоккха тамаш йойташ хул гипноз а хІама тарадарца саг тешавар а. Гипнотизерех, шийна гуш боацача, гаьнарча наьха, уйлаши Іаламан чухь хула кхыдола хІамаши дувцаш болча нахах дола дукха легендаши баснеши да. Цу дерриганеша доаладеш долча хаттарашта дыно луш дола жоп да уж даьла а шайхий а карара хІамаш да яха хьехам. Египта, Грецен халкъий а гаьнна хьалхагІа дІаяхача заман халкъий а зІыркаша дына гІулакхаш кхоачащдеш Іаламан чухь хулача цу хІамаех шоашта пайда эцар, дынах тешаш бараш мутІахьа хургболаш дувцар уж дешаш.

И. П. Павлов шии да волча советски физиологес нийса доашх уж дешаш.

НАБ

КІаьддале хул вай наб е Іодувшача хана, хІаьта сатийна, диззалца чІоагІа наб яьчул тІехьагІа, низ юхаметтаэтте, къахьегалургдолаш хьалгІовт вай. Е йиш йоацаш яйнача набаро санна, цхьанна а хІамано саги хьайбеи кІаьддергдац, гІелдергдац. Нагахьа санна саго кІезга наб йой, цун дерригача дегІа Іадкъ из, къаьстта керта хьаьна. Сага хьаьна массаз а шии хан-ханнахьа сатийна салоІам эш, вешта аьлча наб елга. Из да вай физически е кхетама болх беш, къамаьл деш, лелаш, Іохайша дагІаш, хІама дуаш, дешаш, салоІаш — масса хана болх беш а вай дерригача дегІа доал деш а хул хьоа.

Вай дегІа ерригача маьженаша бІарчача дийнахьа бечул дукхагІа болх бу духхьал цхьан хьаьво ше. Хьаьга а вай ерригача организманга санна, цІий лелача пхьаьнашка гІолла шийна тоъам хиллал йола витаминаш, шекар, кислород, кхыбола кхача кхоач. Цхьабакъда, хьоа болх беш болча хана, хьаьчу Іов цунна ца еза а зулмане йола а хІамаш. Уж хьаьна зуламане йола хІамаш цІий лелача, венаш оалача пхьаьнашка гІолла хьаь чура арайоал. Иштта хьоа цІенлуш бале а шии хан-ханнахьа кхача цунга кхоаче а, шии ханнахьа бола салоІам эш хьаьна, из салоІам наб ярца хул.

Сийлахь-воккхача эрсий Іилмахочо Иван Петрович Павловс йоах, наб яхар сага хьоа болх ца беш сацар да. Хьоа латт дукккхача клеткехи царех дІадолхача зІыргехи. Хьаьво бу беррига болх латт рефлексехи син пхьаьний клеткаш ехкаялярахи.

Рефлексаш — деррига вайна хозар, гур, хоалур, хьаж, шелал, йІовхал, моцал, лазар, кхыдола хоамаш, — син пхьанашка гІолла, проводашка ток санна, хьаьга кхоач. ТІаккха хьаьво приказ лу: нагахьа санна пІелга хІама Іотталой е из боагабой, чехкка хьабаккха, нагахьа санна кулгашта шийла яле, киса доахка аьнна. Нагахьа санна во хьадж йоагІе, доаха са а соцадаь, кхыча моттиге долх вай. Уж деррига хоамаш син пхьаьний клеткан болх ба е вешта аьлча син пхьаьний рефлекс я.

Наб еча хана син пхьаьний клетка сатийна хилари арахьара шийна Іадкъаш долча хІамах цо хоам ца беш хилари клеткай ехкаялар да. Масала: сийрда лампа йоагача, радио лувш йолча цІагІа саг тхьайса ул, трамваяс деча тато, автомашинаша деттача цІогІаша, городе гІолла машин-новкъа бодача тепловозо еча гудоко сомаваккхац из, хІана аьлча цунна хІама хазац, из син пхьаьний клеткай ехкаялар да. Цу тайпара, саго ю наб — син пхьаьний клеткаш ехкаялар да. Син пхьаьний клеткаш ехкаялар хулаш-хулаш а хул, беррига хьоа дІалаьций дІа а отт. Цу тайпарча клеткаш ехкаялaро хьоа лорабу. Из лорабеш вола хаьхо наб я. И. П. Павловс ше хьайбашца даьча тохкамашца гучадаьккхар, нагахьа санна хьайбаша наб ца йой, цар хьаь чура син пхьаьний клеткаш йоасса а луш, йохаш а тІаккха хьайбаш довш а хилар.

Мел наб е еза саго? Кхийнача саго 7—8 сахьата наб е еза. Бераша 10—12 сахьата наб е еза. Цхьабакъда цу боарамашца саго беш бола болх, цун унахцІено, син пхьаьний хьал лерхІа деза. Уж дерригаш дайзачул тІехьагІа, хийцца оалалургда саго мел наб е еза. Массаболча наха йІаьхъенна наб е еза яхаш йола харц уйлаш я цхьабарий. Из нийса дац. КІезга наб а еш, шоаш мел бахача хана унахцІена, могаш — гІаьххьа, болх бе могаш нах болга ховш ма дий. Бехтерев яха невропотолог кІезга наб еш хиннав, цхьабакъда масса хана чІоагІа болх а беш, ваьхаш. 76 шу даьккхад цо.

Дицдалийта йиш яц, хІара наб массаз ю кхоачам хиллал наб ца еш дукха ха яьккхача, цу гІулакхо син пхьаьний клеткашта лазар де тарлург хилар, ченна язва яха лазар а, гипертонически а, кхыдола лазараш а де тарлург хилар.

И. П. Павлова а цо хьийхарий а Іилмано медицинана торо елар йІаьхъенна наб ярца цхьадолча лазарех нах берзабе. Из метод Советски медицине толамца дІахьош я.

НАБАРАХ ГУ ГІАНАШ

Фу да набарах гІанаш гулга а советски Іилмано мишта а доашх уж? Иван Петрович Павловс жІалеша ю наб тохкаш, гучадаьккхар уж цІаьхха ца тхьовсаш хилар, наб чІоагІ ца луш цар цхьа ха йоаккхаш хилар. Цу ханах цо аьлар гипертонически фазаш аьнна. УнахцІена волча сага из ха лоаца хул, син пхьаьнашта лазар хиннача сага из ха йІаьха хул.

Гипертонически фаза массехк хана екъалуш я:

Хьалхара ха: сага хІама хозаш, гуш, цхьабакъда хаттарашта жоп дала ца могаш йола ха.

ШоллагІа ха: сага хІама ца гуш, цхьабакъда, хІама хозаш йола ха.

КхоалагІа ха: сага хаттарашта жоп дала ца могаш, хІама ца гуш, деррига дегІ мелденна, цхьабакъда хІама хозаш а хІамах хьадж йоагІаш а йола ха.

ЙиъалагІа ха: сага хаттарашта жоп дала ца могаш, хІама ца гуш, хІамах хьадж ца йоагІаш, цхьабакъда хІама хозаш а наб чІоагІлуш а латта ха.

Цу ханашка хьежжа нийса доашхалургда сага гуш дола тайп-тайпара гІанаш.

Хьалхара масала: саг шоллагІча хана чу ва, шийлача цІагІа а хІама тІайилланза а ва из. Шелало цун цІокан син пхьаьний юхьигаш хьоаю, цунца цо, проводашка гІолла йода ток санна, хьаьга а кхаьчий хьоа а хьоабу. Тхьайсача сага гІа гу, ше форда чу е хи чу лувчаш воаллаш.

ШоллагІа масала: кхоалагІча хана чу волча сагага хьадж яккхийта одеколона е дувфе флакон тІайихьача, цунна ше сомех тоаеннача беша е парфюмерни магазине волаш гІа гургда.

КхоалагІа масала: ТІекхарашка кхаччалца хІама тІайоацаш наб е Іема саг, юврагІаца корта къайла а баьккха тхьайсача, цунна са а дикъа ше вувш гІа гургда. Из хул цо цІенча феца са ца доахандаь.

НАХА ГУШ ДОЛА ГІАНАШ ГУ ХЬАЬ СИН ПХАЬНАШ ДЕРРИГАШ А ДЕХНА ЦА ДАЛАРАХ.

Ехкаяланза йолча син пхьаьний клеткаша болх бу, вайна хьалхагІа бІарга дайнача а хезача а хІамай сурташ увттаду цар. ДукхагІа бІарга дайнача а йоккхагІа опыт йолча а сага чоалханегІа гу гІанаш. ДукхагІа долча даькъе шийна бІарга дайнараш гу сага гІанахьа.

И. П. Павловс Іилман чухь даьшха а даьшхар, дІа а хьекхар, гуш дола гІанаш кхетае йиш йоаца тамаш ца хилар. Белгалдаккха дезаш да, дІаьхденна, унзара, кхераме гІанаш син пхьаьнашка лазар долча наха хулаш хилар. Из хІанд аьлча, из да цар син пхьаьний клеткаш ехкаялар дІаьхлуш хиларца дувзаденна.

ГИПНОЗ.

Іалаьмате дукхача хана денз хьа а довзаш да гипноз яь тхьовсавари хІама тарадарца саг тешавари. Дукха ха хьалха Египете, Греце, Инде зІыркаша дына гІулакхаш кхоачашдеча хана чІоагІа пайда ийбора гипноз яь саг тхьовсаварахи хІама тарадарца тешаварахи, цар цу шин хІаман новкъосталца цкъа хьожашехь а син пхьаьнашта лазар дола нах берзабора, цунах баьдеча нахага йоккха тамаш а ейташ. Геттара хьалха хиннача замалахь Греце Асклепиада яхача лоро нах берзабеш гипнозацеи хІама тарадарца тешаварцеи дарбаш дора. Юкъерча бІаьшерашка царца дарбаш делга дицденна дІадаьннадар. XVI—XVII бІаьшерашка малхбузерча мехкашка Парацельс, Ван-Гельмонт, Флюдд, Месмером яхача а кхыболча а лораша харц-Іилманца яьшхар гипнози хІама тарадарца саг тешавари. Бакъда тІехьатІайоагІача хана дІа-ма даьхар цар даь харц-доашхамаш.

1843—1844 шерашка Фридрих Энгельс хилар Манчестер яхача городе Спенсер-Холл яхача цхьан саго гипноз еш саг тхьовсаварца опыташ еча.

«Ше маварра вола бозбуач вар из, цхьаболча мозгІараша хьал а кхоабаш, мехка гІолла дІа-юха ухаш, даьла хилар дІагойта гІерташ цхьан къонача йоІаца магнетически френологически опыташ еш лийнна», яхаш, яздора Энгельса. (Ф. Энгельс, «Іаламан диалектика», 1952 ш., 29—30 оагІ.) Спенсер-Холл яхача бозбуача опыташ Іома а яь, из гуча а ваьккха, Ф. Энгельса дІахьекхар цун опыташ Іилманца дувзаденна хІама доацаш хилар.

ДІадахача бІаьшерен 70 шерашка вай Даьхен Іилмахоша Данилевскеи Токарскеи медицински практике шоаш деча балхашта тІехьа наха дарбаш дора гипноз еш а хІама тарадарца саг тешавеш а. Нах тхьовсабеш еш йолча Іилман гипноза а из Іомаяра а никъ дІаболабаьр эрсий психиатр В. М. Бехтерев ва. Сийлахь-воккхача физиолого И. П. Павловс гипноза а хІама тарадарца саг тешавара а Іилманца мабоаггІара бола тохкам бир. «Гипноз моллагІа яр санна йола наб я. Шии кертерча даькъе из моллагІча набарал эргаш яц, духхьал цхьайола эргалонаш мара яц цун, масала, Іалаьмате мела тІайоагІаш наб я из, керта хьаь цхьадола доакъош мара чу а ца лоацаш; цхьабакъда сага лайча беррига хьоа чу а лоацаргболаш», яхаш, яздаьд И. П. Павловс (И. П. Павлов, том III, книжка 2, 413—414 оагІо). Статистически лоархІамаша яхачох 80—90 процент бола нах гипноз яь тхьовсабе йиш йолаш ба. Советски медицине гипнозаца а хІама тарадарца саг тешаварца а дарбаш ду син пхьаьнашта, алкоголизмах, наркоманех лазар долча, меттаза болча, кхыча лазарех цамогаш болча а наха.

Набарах, гІанех, гипнозах болча И. П. Павлова хьехамо динах тешаш бола нах Іеха а беш, тайп-тайпарча доацаращца уж кхера а беш, къахьегамхой хьакъ даа, цунца шоашта рузкъа Іоаде пайда йибеш хиннача малхбузерча Іилманхой а киназа викалий а харц-Іилман хьехамаш дохадир.

Социализм котъяьннача вай мехка халкъо Іилман тохкамца нийса йоашх наб, гІанаш, гипноз. Паччахьа Россен заманах юхедисаьı доацарех тешилгеи харцкхетами дІабоалаш латт советски наьха кертачура. Коммунистически партеси Советски Правительствоси делар вайна Даьхенна гІулакх деш дола, хьалха латта, нийса Іилма.

№ 1 йолча поликлиникан лор-невропатолог С. В. ЯДВЕССКИЙ.

Шин техникума спортсмений вІашагІкхетар

Денгара-ди массаз доал дукхагІа хулаш латт спорта юкъе дакъа лоаца гІалгІайи нохчийи кагий нах, цунца спортивни говзал а лакхлуш латт.

Серноводске дукха ха йоацаш Наьсарен юртбоахама техникума спортсмений вІашагІкхетар хилар Серноводски техникума спортсменашца. Футболахи, волейболахи, баскетболахи лейзар уш, борецаш кІалтохаргах къовсабелар.

Дика чакхдаьлар вІашагІкхетар, къаьстта сакъердаме чакхдаьлар из футболахи, баскетболахи, кІалтохаргахи коттабаьннача Наьсарен спортсменашта. Цу вІашагІкхетаре къаьстта лакха спортивни говзал хьекхар н.н. Сиданов Султана, Битиев Іалихана, Маршани Султана, Гагиев Къурейша, Галаевс иштта кхы дуккха бараша а.

Спортивни говзал лакха йолаш лейзача спортсменашта сийлен грамоташ елар. **М. ОЗДОЕВ.**

Во лел Красно-Октябрьскерча медпункта болх

Іалаьмате во теркам бу ца могаш хиннача наха Красно-Октябрьскерча медпункта фельдшера Олещенко Раяси цун санитаркас Нетребоваси. Шии ханнахьа хьаеллаш а дІакъовлаш а ца хиларал совгІа, дукхагІа йолча хана къайла латт медпункт. Олещенкос йоакхо ца яр бахьан долаш хІара денна наха эшаш йола тайп-тайпара молхаш хилац медпункте йохкаш.

Дукха нийслу духхьал цхьа, бе боаллаш, берзана, шприц мара кхы хІама йоацаш Олещенко маьхий детта наьхацига ухаш моттигаш. Кхыметтел боамби а спирт а хилац Олещенкога. Цкъаза ше кхайка йигача метте, моллагІа боамби хьа а бийхе, йод а хьакхе, тох Раяс маха. Цхьайолча хана цхьан бе белла тІоадабаь боамбелг а болаш, шоллагІча бе белла берзана шприц а болаш йода маха тоха Олещенко. Ца могаш йолча Цечоева Т. цамогара истори дІа а ийцаь доадир цо. Кога чов хиннача дешархочоа Б. Б. шии ханнахьа, де дезаш дола лорий новкъостал Олещенкос ца дарах, дешара тІехьа ваьнна кІира даьккхар.

Сунженски райисполкоми райздравотдели декхарийла я Красно-Октябрьскерча медпункта болх гарггарча хана тоабе.

БУЛГУЧЕВ Б.

ДикагІа дешараш мехкарий ба

Толаме чакхдолаш латт Наьсерен района Яндарерча школан дешара шу. Берий дисциплина дика я, дешарах дика кхет, общественни балхаца дакъа а лоац цар. ЙиълагІча четверте дешарах 1-ча моттиге латт из школа.

10-ча классе багІа дешархой дукха ха йисаяц школацара дІакъаста. Цхьабараш вузашка, техникумашка гІоргба, вожаш технически училищешка е производстве гІоргба. Царна юкъе дикагІа дешараш мехкарий-комсомолкаш ба: Амерханова Люба, Даурбекова Байзат, Магомедмурзаева Лиза, Хашагульгова Аьсет. Цар урокахь жоп делча оттаеш йола отметкаш «4», «5» хул.

І. ГАНИЖЕВ.

Бахархой гІулакх деш йола коллектив

Вай республикан дуккхача организацеша, предприятеша, заводий, фабрикай коллективаша санна социалистически яхье айттача Грознерча «Гастроном» контоpан коллективо боккха къовсам лоаттабу бахархошта эша продукташ йохкара болх дика дІабахьа гІерташ.

Квартала план январь бетта 107 процентi, февраль бетта 112 процентi, март бетта 128 процентi кхоачашйир коллективо, хІаьта цхьа миллиони 763 эзари сома мах а бир цо.

Коллектива юкъе дукха ба тІехдика шоай болх бовзарцеи балха говзал харцеи боккхача безамца социалистически яхь лелаш бола болхлой. Коммунизм хьалъярна Советски торговли лоархІаме хилар дика кхетаду коллектива къехьагамхоша.

Царех лархІа беза склада заведующи Яндиев Султан, йоккхагІа йола продавщица Алероева Яха. Дорошенко Тамара, Сутыгов Татре, Лях Анастасия, продавеций ученикаш Орцханов, Хаматхамова иштта кхыбараш.

СССР-а Лакхехьарча Совета цхьоалагІча сессен исторически соцамаша дегаш ураоттадаь, Майна хьалхарча социалистически яхье а айтта, торговлен лакхера культура бахьан долаш низ ма-кхоачча къовсам лоаттабу «Гастроном» контоpан махберий коллективо.

№ 1 йолча гастронома бакалейно-кондитерски отделе заведующий Юмангуловаи продавец Константиноваи товар хьаэцаш боахк.

Сурт И. Плиева.

Майна хьалхарча деношка консервай завода коллективо даьха къахьегама толамаш

Дика къахьегама толамаш даьхад консервни завода коллективо мая хьалхарча деношка, дерригача халкъа цІайна—1-ча мая сийна. Валовой продукци арахецар 111 процентi товарни продукци 108 процентi къахьегама овсарал лакхъяр 116,2 процентi кхоачашъярца биъ бетта йола балха план тІехкхоачашъйир завода коллективо.

Къаьстта дикача шоай балха толамашца белгал байлар март бетта план 229 процент кхоачашъяь вола шофер новкъост Рыжкови, 175 процент план кхоачашъяь йола новкъост Рожковаи, 177 процент кхоачашъяь вола ездовой новкъост Приваловi, план 125 процент кхоачашъяь бола укладчикаш н.н. Абдулкадыроваи Джабраиловаи, иштта кхыбараши. Дика болх барах сийлен доска тІа баьхаб стройучастке начальник новкъост Чахкиев а, викельни цехера болхлой новкъостий Алероева а, Чахкиева а.

Апрель беттара план ши ди ханал хьалха кхоачашъе аьнна лаккхера социалистически декхараш тІаийцар викельнии фабрикатни цехаша 1-ча мая сийна.

— Дог тийшша ала йиш я — йоах завода парторг волча новкъоста Аваковс, — апрель беттара балха план тха коллективо тІехкхоачашъерг хиларахи, майна хьалхара социалистически декхараш сийленца оаха кхоачащдерг хиларахи.

ТОАДАР

24-ча апреле арадаьннача «Сердало» газета тІа № 33 «Нохч-ГІалгІай АССР цхьайолча юртий советий нах бахача моттигийи цІераш хувцарах» яхача РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Указа тІа Шалински район ювцача даькъа тІара лакхехьара ІолаьрхІача 9,10,11 мугІараш иштта деша деза: «хІаьта Ново-Садовое яха юрт — Автури, Подлесненски юртсовет — Сержень-Юртовски»... ДІахо додар газета тІа долчча тайпара да.

Редактора зам. Дж. ХАМАТХАНОВ.

Доазол дехьара

Индонезен правительственни эскараш мятежникашта тІакхувш да

ДЖАКАРТА. (ТАСС). Индонезийски правительственни эскараша гобаь чулоацаш а дІайоаккхаш а латт Центральни Суматрера мятежникий ординг. Операцен тактически кертерча декхарех цхьа декхар да тІехьашка бувла мятежникаш хьунашча чу ца бовлийтар, хІаьта иштта мятежникашта керте латтараш байдда доазол дехьа ца бовлийтар а. Паданга, Падангасидемпуана яха городаш (Сиболга яхача портана къулбехьен-малхбоалехьа яда уж) хьалийцачул тІехьагІа, фордага гІолла кІалхара бовлилга ехар мятежникий.

Правительственни эскараша 20 апреле дІалаьцар Паданга яхача города малхбоалехьа улла Индарунг яха город. Правительственни эскара самолеташа бомбаш йийттар Букиттинги яхача города. Доазол дехьа боалаш шоай гидросамолеташ Іохувшае мятежникаша лерхІаш болча Синкарак яхача озерага хьожаш я ВВС командовани.

★

Германски Демократически Республика. Берлине Маркса—Энгельса майдан тІа дуккха нах юкъе болаш йоккха митинг хилар бундесвер атомни герзащца кийчъяларaи ГФР територе тІа ракетни базаш яхкараи духьал.

Шоаш тІаийцаьча резолюце тІа Берлинерча бахархоша немций халкъ тІахьех Центральни Европе атомни герз доацаш йола зона хьаярнеи германски шаккъа а паччахьалкхеи вІашагІтохарнеи.

Сурта тІа: резолюци тІаэца раьз болаш кулгаш урагІа ухийт митинге хиннача наха.

Центральбильда сурт.

★

Сурта тІа: Алжиран кортмукъале бахьан къувсача армен тІемхой.

«Фрейе вельт» яхача немецки журнала тІара ийцаь сурт.

Английски правительство ядерни герза ду тоахкамаш дІадаха лерхІаш яц

ЛОНДОН. (ТАСС). Лейбористски оппозицен викалаша общиний палате премьер-министрага хаттараш дир Боккхача океана тІа английски ядерни герза деча тоахкамий хьакъехьа. Цар юха а хьоадир Англена тІагІолла ядерни герз чу а долаш лелача американски бомбардировщикех болча кхерамах дола дош.

Премьер-министр Макмиллана бакъдир Англи ядерни герза тоахкамаш делга дІаходахьа лерхІаш. «ХІанз беш бола тоахкам, касталашка бергба», — аьлар цо. Тоахкамаш делга бакъахьа лархІа гІерташ, Макмиллана аьлар: «ядерни герза гІулакх толам боллаш дегІадоладелга Іалашде деза», аьнна.

Американски бомбардировщикаш лелара хьакъехьа дувцаш, СССР-а доазонашкахьа лесташ ядерни герз тІа а долаш тийшабалха лелача американски тІема самолетех долча хоамаша Англе боабаь сатем лоадам боаца хІама де гІерташ дувцар Макмиллана. Цо йоахар, Англе лелача американски самолеташца дувзаденна «хинна цхьаккха хІама дац». Англена тІагІолла американски самолеташ лелилга сецадий аьнна лейборист Мейзона шийга деннача хаттара жоп даланзар цо.

СССР-а Лакхехьарча Совета соцам могабу дерригача дунен тІарча кагирхоша

Будапешт 24 апрель. (ТАСС). Демократически кагирхой Дерригдунен федерацес заявлени яьй атомнии водороднии герзашта тохкамаш делга Советски Союзе цхьан оагІорахьар соцаде, аьнна, СССР-а Лакхехьарча Совето баь соцам геттара чІоагІа могабеш.

Массадолча мехкашкара кагирхой ядерни герзашта тохкамаш дара духьал къовсам лоаттабара тІахьех федерацес.

Тахан кинотеатрашка

«Родина» яхача кинотеатре. Берий сеансаш **«Мультипликационни сборник»**.

Долалу 8, 8.50 даьлча.

«Ираз лораде деза».

Долалу 9.30, 11.20, 1.00, 2.40, 4.20, 6.00, 7.40, 9.20 даьлча.

Ахканарча кинотеатре «Пана Анатоле шляпа».

Долалу сайрийна 7.15, 9 сахьат даьлча.

Республикерча экранаш тІа арадаьннад **«ИРАЗ ЛОРАДЕ ДЕЗА»** яха керда художественни фильм.

Фильм арахийцад **«Белорусьфильм»** яхача киностуде.

НохчгІалгІкинопрокат.

№ 1 йолча Грозненски берий музыкальни школе

Фортепиана, чІондарга (скрипка), альта, виолончела, халкъа инструментий, контрабаса, духовни а ударни а инструментий отделенешка дешархой дІаийбу.

Заявленеш дІаийергья, 1958 шера 5-ча мае денз 1-ча июне кхаччалца.

Цунах дар ховргда школан канцеляре хаьттача, цун адрес да: гор. Грозный, Анисимовски улица, № 9/43 йола цІа.

Дешархойи даьй - ноанойи!

Школашкарча киоскашкеи, книгаторга а потребкооперацен а книжкай магазинашкеи 1958 шера 5-ча мае денз дохкаш, 1958/59 дешара шера эшаш дола школьни учебникаш хургда.

Эца шоашта эша учебникаш.

Нохч-гІалгай книгаторг

Нохч-гІалгІай респотребсоюз.

ХОАМБАР

1958 шера 25-ча апрелагара денз 1-ча майга кхаччалца Грозне колхозий базарашка чакхйоах бІаьстанара цІейна хьалхара базараш.

ЦхьоалагІча май цІейна хьалхарча базарашка вІашагІйоллаpгья юхадухьалара шерача ассортиментах промышленни товараши гІишлоний материалаши йохкаргйолаш моттиг.

БІаьстанарча цІейна хьалхарча колхозий базарашка дакъа лоацача колхозашта а хьалхарча аргІанна маезза лургья хІамаш йохка моттигаш, таразаш, уш йохкаш эша оаттагІалаш, санбарцкъа, юртбоахама продукташи лорае моттигаш.

Базар тІа болх беш я общественни кхача предприятей чайнеши буфеташи, цІагІа эша хІамаш тоаю мастерскеши справкаш тела столи.

Грозненн колхозий рынкай Управленес НГІАССР ерригача районни колхозаши колхозхойи тІахьех бІаьстанарча цІейна хьалхарча базарашка хьинаре дакъа лацарна шоай йохка йиш йола юртбоахама продукташ тІаярна.

Марша доагІалда шо деза новкъостий!

Мехкдаьттан Грозненн къахьегамхой Іалашбергба вай юртбоахама дикача продукташца.

Колхозий базарий Управлени

Грозерча педучилище 1958-1959 дешара шера дешархой дІаийбелга дІакхайкаду

Педучилище ши отделени я: дошкольнии школьнии.

1. **Дошкольни отделене** кийчбу детсадий заведующеш, детсадашта, детдомашта, детски санаторешта воспитателаш, кхыбараш.

Дошкольни отделене дІаийбу 10 класс яьккхараш, укх предмешташта экзамен а хоатт: эрсий меттаи, литератураннеи (сочинени), СССР-а историна (дагахьа).

2. **Школьни отделене** юххьерча классашта хьехархой кийчбу.

Школьни отделене дІаийбу духхьал 7 класс яьккха нохчийи гІалгІайи, укх предметашта экзамен а хоатт:

а) эрсий метта (йоазон — диктант),

б) эрсий меттаи литературни дешараи (дагахьа),

в) математикан (дагахьа).

ДІаийбара экзаменаш дІахьу 1-ча августа денз 20-ча августа кхаччалца.

Заявленеш дІаийю 1-ча июнагара 20-ча июлега кхаччалца,

«4», «5» йоккхаш экзаменаш дІаеннараш степендеца Іалашбу.

Училище деша баха безам бараша, укх тайпара каьхаташ шийца долаш, директора цІерах заявлени лу: дошкольни отделене болхараштa аттестат зрелости школьни отделене болхараштa 7 класс яккхарах дола тешали, ваь ха тІайола тешал, могаш хиларах йола справка, вахача моттигера справка, автобиографи, кхо фотокарточка.

Дошкольни отделене 2 шераи, школьни отделене 4 шераи деш.

Педагогически училище деша дІаийцараш общежитеца Іалашбац.

Шийца документаш дола заявлени укх адресах дІахьожае: гор. Грозный, Комсомольски улица, № 116, Педучилище, директорага.

Диренци.

СФ01149 АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Сталина, 23, телефоны: редактора 2-41-23, зам. редактора 2-07-01, отдела партийной жизни 2-25-72, корректорской — 2-30-91.

Типография им 11 августа 1918 года, проспект Революции 30/3. Заказ 2460.